

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul I
N-rul 32

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragnea și Ion Clopoțel

Exemplarul 12 lei

CLUJ, DUMINECĂ 23 NOEMVRIE 1924

C U P R I N S U L :

POLITICA EXTERNĂ: Rusia și regulamentul păcii generale (Statul cel mai răsvrătit împotriva noii ordine internaționale)	N. Dașcovici
PROBLEME SOCIALE: Asociațiunea și Academia Română	Ion Lupaș
Antropologia Românilor	Eugène Pittard ✓
ACTUALITĂȚI: Problema funcționarilor	Vasile C. Osvadă
Valurile vremii (lui Teodor Jireghié)	C. R. Munteanu
Funcționarii	Horia Trandafir
In chestia profesorilor cursiști	Onisifor Ghibu
DISCUȚII LITERARE: Alfred Moșoiu	Gh. Bogdan-Duică
PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Manganezul și mineralele de mangan	Victor Lațiu
ÎNVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE: Ideia universității	Petru Ilcuș ✓
SĂNĂTATEA PUBLICĂ: O anchetă sanitară la un liceu	Dr. Dom. Stanca
PROBLEME ECONOMICE: Săptămâna economică	Vasile C. Osvadă
Cronica financiară	Vasile Vlatcu
REVISTE STREINE: Un plan de pace (Mercure de France). — Invierea machiavelismului (Gerardia)	Vlădescu-Răcoasa
CRONICI DIVERSE: Conferințele d-lui N. Iorga la Cluj. — „Catarina Doamna Noastră“ (conferința d-lui Aradi Victor). — Rânduri mărunte. — Ședințele secției școlare a Asociațiunei. — Serbarea bucovinenilor din Cluj. — Biblioteca socială și economică. — Cursul cliniceii otorinolaringologice din Cluj. — Bibliografie.	

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8.
Abonamente: pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoit. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ion Lupăș, Onisfor Ghiбу, Vasile C. Osvadă, Radu Drajne și Ion Clopoțel.

Colaboratori: I. Agărbiceanu, T. Albiani, D. Antal, N. Bagdasar, A. Banciu, A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dățana, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, S. Dragomir, I. Duma, A. Esca, M. Florian, I. Flueraș, V. Ghidionescu, N. Ghiulea, N. Hoiescu, Ovidiu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, Axente Iancu, dr. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lațiu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simeon Mehedintși, Stefan Meteș, dr. Iuliu Moldovan, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, Ion Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Păclișanu, Horia Petra Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, I. Rem. Anselme, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. Gh. Sgîlbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, iG. Șerban, F. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudețeanu, inginer Suluțiu, Gavril Todica, D. Tomescu, Isaia Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, dr. Ion Voinea, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Reprezitanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: ziarist Laurențiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoș: Pavel Grecu (redacția Cartea Satelor)
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca

Careii-mari: prof. Gheorgiu

În București: Gh. Vlădescu-Răcoasa.

În Paris: Petru Drăghici și Andrei Oțetea.

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul-vechit)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elite Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramurăș: I. Birlea și dr. V. Filipciuc
Mehadia: Coriolan Buracu
Hațeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime): pr. I. Răfiroiu
Seliște: prof. Alex. Iosof.

tisface în oarecare măsură și curiozitatea noastră, publicând „Preludiul la Machiaveli”, pe care îl reproduce și „La Revue de Genève” în numărul său de pe Septembrie.

Aici Mussolini arată că alegerea subiectului a fost determinată de darul făcut de legiunile negre din Imola, dar care consta dintr-o sabie purtând gravată această deviză din Machiaveli: „Nu cu cuvinte se mențin Statele”. În tratarea subiectului său n'a avut puțința să utilizeze o bibliografie mai bogată, mulțumindu-se să recitiască cu atenție „Principele” și celelalte opere ale marelui secretar, mai ales că „am voit — ne spune Mussolini — să pun între Machiaveli și mine cât mai puțini intermediari posibili, vechi și noi, italieni și străini, pentru ca să nu stric contactul direct dintre doctrina sa și viața trăită de mine, dintre observațiile sale și ale mele asupra oamenilor și lucrurilor, dintre practica sa de guvernământ și a mea”. Iar lucrarea prezentată o socotește nu o „rece dizertație scolastică acoperită de citații din alții, ci mai degrabă o dramă, dacă se poate, după cum cred eu, consideră supt un oarecare unghiu dramatic tentativa de a arunca puntea spiritului peste prăpastia generațiilor și a evenimentelor”.

Problema care și-o pune Mussolini în studiul său intitulat „Comentariu, în anul 1924, al Principelui lui Machiaveli” este dacă valoarea sistemului politic al *Principelui* se circumscrie la epoca în care a fost scrisă cartea: ni se înfățișează universală și actuală. La care răspunde: „Afirm că doctrina lui Machiaveli este vie azi după mai bine patru secolii, fiindcă, dacă aspectele exterioare ale vieții noastre s'au schimbat mult, variațiile nu s'au arătat așa de adânci în spiritul indivizilor și popoarelor”. Și pentru dovedirea acestei afirmații el expune și analizează concepția lui Machiaveli despre om în genere, căutând s'o verifice cu omul concret de azi, căci el consideră politica, — ca „artă de a guvernarea oamenii, adică de a orienta, utiliza, educa pasiunile lor, egoismele, interesele lor în vederea scopurilor de ordin general care transcendea aproape totdeauna viața individuală, fiindcă se proiectează în viitor” — având drept element fundamental omul. Cercetarea sa îl duce astfel nu numai la îndreptățirea considerățiilor pesimiste ale lui Machiaveli, dar și la întărirea și actualizarea lor atunci când spune: „A trecut timp, dar, dacă mi-ar fi îngăduit să judec pe semenii și contemporanii mei, n'ar putea în niciun chip să atenez judecata lui Machiaveli”.

De aici, nu numai justificarea machiavelismului dar și practicarea lui, desigur ca o experimentare politică, pe care n'o întâlnim numai în Italia, dar și aiurea.

Gh. Vlădescu Răcoase.

Bibliografie

Au apărut în editura: „Cartea Românească” din colecția:

„Cunoștințe filosofice” Seria A No. 21, Electricitatea atmosferică, Fulgerul și trăsnetul de C. Gh. Bradețeanu, Profesor. Prețul 3— Lei.

Seria B No. 6 Casa de I. Simionescu Profesor. Prețul 3— Lei.

Seria C No. 5 Bucovina de I. Simionescu Profesor. Prețul 3— Lei.

•••••

BLĂNURILE

CELE MAI IEFTINE,
ELEGANTE ȘI SOLIDE LA

FRAȚII

MÁRTONFFY

CLUJ, PIAȚA UNIREI 20

Telefon: 10-25

FABRICA: CALEA TRAIAN

Telefon: 533

Societatea Studenților Bucovineni din Cluj ține o serbare cu prilejul

Aniversării Unirii Bucovinei,

Duminică în 30 Noembrie a. c. în aula prefecturii (calea Moșilor 1) cu concursul d-nelor Lia Pop, Mimi Nestorescu și Kulin și a d-ilor C. Pavel, I. Bobescu, M. Angelis, St. Braborescu, Săveanu și corul societății. Conferința festivă... de Dr. Ion Nandriș. Intrare liberă. — Rugăm punctualitate. Începutul orele 16. Comitetul

Ședințele Secției școlare a Asociațiunii se țin regulat în fiecare Joi, între orele 6—7^{1/2} d. a. în sala Seminarului pedagogic universitar din Cluj (Piața Unirei 12, et. II). În ultimele două ședințe au făcut comunicări: d. N. Bogdan, directorul liceului de fete „Regina Maria” despre *Eligibilitatea membrilor corpului didactic în Parlament* și d. V. Stanciu, profesor universitar, despre *Chestiunea școlilor civile din Transilvania*. Comunicările sunt urmate de discuții. La ședințele Astrei școlare pot lua parte toți membrii corpului didactic.

REVISTELE STRĂINE

Învierea machiavelismului. Uni-versitatea din Bologna a vrut acum aproape doi ani de zile să aducă un omagiu lui Mussolini, oferindu-i titlul de doctor *honoris causa* al acestei Universități. Dictatorul însă, ca să dovedească nu numai interesul său pentru știință, dar legături mai serioase și mai puternice cu teoria, a răspuns că se consideră obligat să îndreptățească cinstea pe care o înaltă instituție de cultură ține să i-o facă și de aceia va primi măgulitorul titlu ce i se acordă numai după ce va prezinta, ca orice candidat, lucrarea sa. Ba, ca să fie și mai aproape de cerințele regulamentare, a anunțat că subiectul ales este un comentariu al „Principelui” lui Machiaveli.

Și lumea academică așteptă cu multă curiozitate studiul dlui Benito Mussolini, care nu și-a uitat angajamentul și printre absorbantele ocupații ale unei guvernări destul de frământate, a găsit timpul să-și redacteze lucrarea. Nu știu dacă afară de comisia examinatoare a avut cineva avantajul să cetiască opera dlui Mussolini. Iată însă că revista italiană „Gerardia” din Milano, organ al ideilor fasciste, sa-

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDAȚIA:
PIAȚA UNIRII No. 8. — TELEFON 308.
CLUJ, DUMINECĂ 23 NOEMVRIE 1924

Anul 1

N-rul 32

EXEMPLARUL 12 LEI

RUSIA ȘI REGULAMENTUL PĂCII GENERALE

— STATUL CEL MAI RĂSVRĂTIT ÎMPOTRIVA NOUEI ORDINE INTERNATIONALE —

Numărul răsvrătiților păcii generale nu este mic și-i firesc să fie așa!

Gândiți-vă la învinșii războiului: Ungaria, Bulgaria, Turcia și Germania și aveți imediat rândul prim de răsvrătiți. Oricum s'ar fi stabilit noul statut politic-teritorial al lumii, învinșii nu se puteau mulțumi fiindcă una au urmărit ei prin deslănțuirea războiului și pacea i-a dus la altceva diametral opus.

În rândul al douăile, vin înșiși învingătorii, dacă nu toți dar cei mai mulți dintre ei, urmași de aproape de atâția neutri cari și ei au așteptat zădărnice ceva și au sperat fără folos . . .

Dintre toți nemulțumiții păcii generale, însă, cel mai important și mai primejdios în acelaș timp, cel mai interesant și mai tenace până acum se arată Rusia, adică Statul aliat cu învingătorii, care s'a retras din luptă înainte de vreme, prin efectul unei revoluții interne, rămânând, în momentul conferinței de pace și după aceea, într'o situație mai rea chiar decât învinșii.

Forțele care au descompus vechea Rusie

În neputință de a suporta incercarea prelungită a războiului, imperiul țarist a intrat în descompunere prin revoluția din 1917, părăsind lupta alături de aliații occidentali prin pacea dela Brest-Litovsk cu puterile centrale.

Evenimentele ulterioare au desăvârșit procesul descompunerii Rusiei întemeiată pe rapt și violență în ordinea internă ca și în raporturile externe. Curentul general de re-deșteptare a națiunilor robite a cuprins și Rusia, în chip firesc, pe deoparte prin efectul revoluției sociale interne, care a răsturnat absolutismul țarist, pe de alta prin afirmarea internațională a principiului de naționalitate de către ambele tabere beligerante. Astfel, întregul

edificiu al Rusiei, construit în graba cuceritoare a ultimilor două veacuri de domnie a Romanov-ilor, s'a prăbușit aproape până la temeliiile Moscovei.

Rând pe rând robii Rusiei s'au liberat constituind State naționale aparte sau revenind la căminul strămoșesc de unde fuseseră smulși prin fraudă ori violență.

Iată, însă, că s'au scurs câțiva ani și lumea rusească și-a revenit din entuziasmul revoluționar și generos al primelor momente. Organizația lor socială se reface pe alte baze. În locul unui Stat imens, a-tot-puternic, dispunând de toate cele necesare vieții și neavând nevoie de nimeni, conducătorii bolșevici se regăsesc, cu mentalitatea țaristă, într'o situație cu totul răsturnată. În afară, discredite și izolare pentru nesocotirea angajamentelor internaționale; înlăuntrul, lipsuri și greutatea de tot soiul agravate prin pierderea prestigiului de odinioară.

Revenirea la directivele politice țariste

Chiar dacă admitem că s'a schimbat ceva în mentalitatea poporului rus — lucru puțin probabil dacă ținem seama de excesiva putere de inerție și de conservare a masselor rurale de pretutindeni — și încă vom înțelege că aceasta nu este deajuns spre a face Rusia oficială, fie chiar bolșevică, să renunțe la directive seculare de politică externă. De aci treptata revenire la acțiunea tradițională țaristă în Orient, cu urmărirea acelorași străvechi scopuri și interese, cu deosebirea că eri se agita ideea creștină și solidaritatea slavă, iar astăzi se întrebuintează formula revoluției proletare.

Atitudinea dela Lausanne în problema Mării Negre

Și pentru ca să punem în evidență afirmația aceasta vom examina atitudinea bolșevicilor în câteva

mari chestiuni internaționale în care Rusia țaristă avea directive bine și demult fixate.

A fost destul ca războiul greco-turc, din Asia mică, să repună brusc în discuție regimul strămtorilor pentru ca Rusia, prin glasul potențailor bolșevici, să țină exact limbajul de odinioară al Țarilor răvnitori la stăpânirea Țarigradului (Constantinopolei).

În preajma deschiderii conferinței dela Lausanne, din toamna lui 1922, Lenin declara printr'un interview că nu admite controlul Societății Națiunilor, la strămtori, fiindcă nu-i plăce să stea de vorbă cu „slugile” celor mari, ci preferă să vorbească direct acestora din urmă.

Aluzie evidentă, de o brutalitate caracteristic țaristă, la adresa Angliei socotită ca a-tot-puternică în mijlocul Societății Națiunilor!

Mai târziu, când dispozițiunile noului statut al strămtorilor erau aproape definitiv stabilite, Cicerin, comisarul afacerilor externe dela Moscova, a reluat sub altă formă ideea lui Lenin. Printr'un interview acordat unui ziar berlinez, Cicerin nu mai respingea direct amestecul Societății Națiunilor ori al marilor puteri navale în chestia strămtorilor, dar indirect ajungea la acelaș rezultat susținând, cu aerul perfectiei bune credințe, necesitatea ca statutul Mării Negre să fie exclusiv opera unei conferințe a Statelor riverane. Scăpată de prezența marilor puteri, Rusia bolșevică s'ar fi descurcat ușor cu micii riverani.

În sânul conferinței de pace însăși, la Lausanne, prin glasul aceluiaș Cicerin, Rusia a cerut închiderea strămtorilor pentru toate vasele de război, cu excepția celor turcești, — ceea ce a provocat din partea președintelui conferinței, lordul Curzon, ironica observație că nu se așteptase să-l vadă pe primul delegat bolșevic purtând fes!

Nu-i aci locul să intrăm în amănuntele desbaterilor dela Lausanne și să stăruim asupra diferitelor propuneri care s'au încheiat cu statutul strămtorilor astăzi în vigoare.

Fapt remarcabil și demn de reținut a fost declarația bolșevică din momentul semnării tratatului de Lausanne, după ce semnase Turcia. În numele guvernului dela Moscova, Cicerin a spus că semnează fiindcă anterior semnase Turcia, dar că ține „să descarce Rusia de orice răspundere pentru înălțarea drepturilor poporului turc“ în ajutorul căruia bolșevicii au luptat din răsunători la conferință!

Sforțările bolșevice pentru menținerea stărilor de provizorat.

În realitate, la Lausanne, bolșevicii n'au urmărit decât să împiedece lucrările conferinței de pace, să stimuleze rezistența Turcilor și, eventual, să provoace dacă nu un nou conflict armat, în jurul strămtorilor, cel puțin o amânare, o stare de provizorat, potrivită tuturor acțiunilor de surpriză și putând fi pusă mereu în discuție.

Care-i interesul bolșevicilor de a întreține și aci, de altfel ca în toate, o stare de provizorat și de nesiguranță?

Este unul singur, dar un suprem interes: *provizoratul și imprecizia pot lăsa porți deschise tuturor acțiunilor anarhice, tuturor contestațiunilor și târgușelilor, tuturor jocurilor perfide și de rea credință.*

Dunărea și strămtorile un tot indisolubil în fața Rusiei.

Cititorii acestei reviste își amintesc despre cele ce am scris în articolul „Rusia și gurile Dunării“ (No. 23 din S. d. M.)

Statutul internațional al acestui fluviu, stabilit la Paris în afară de Rusia, care nu mai este Stat riveran prin revenirea Basarabiei la România, constituie un prim pas temeinic de ordine și stabilitate în răsăritul Europei. Dunărea, odată consacrată ca fluviu internațional dela Ulm și până la Sulina, în chip firesc Marea care-i primește apele nu mai poate fi decât o mare liberă și deschisă navigațiunii tuturor. Cu alte cuvinte, strămtorile dela Bosfor și Dardanele devin în mod necesar prelungirea și complementul necesar al Dunării internaționale, căci gurile de revărsare ale acesteia sunt implicit prelungite până la strămtori pe unde se face legătura cu Mediterana.

Ce rost ar avea o Dunăre liberă într'o Mare Neagră închisă ori rezervată câtorva? Nici nu se poate concepe asemenea enormitate!

Conferința păcii dela Lausanne se întrunea după cea dela Paris pentru regimul Dunării și Cicerin, trebuie să recunoaștem, a făcut toate sforțările ca să răstoarne la strămtori, prin prelungirea provizoratului și a conflictelor, ceea ce se făcuse în conferința dunăreană din capitala Franței în afară de Rusia.

Incercare tardivă și zădarnică, încercare fără sens din partea Rusiei incapabilă să-și mai urmărească prin forța armelor scopurile sale tradiționale de dominație orientală!

Prin urmare, vom conchide din cele de mai sus, *statutul Dunării și statutul strămtorilor alcătuiesc un tot indisolubil, se completează și se articulează între ele peste voința sau interesele egoiste ale Rusiei, — cel d'întâi fiind stabilit în absența-i, cel din urmă trecându-se peste sforțările ei contrarii, dar neputincioase dela Lausanne!*

Basarabia ultima ocazie de agitație pentru a încerca repunerea în discuție a Dunării și strămtorilor!

Dar a rămas Basarabia, — acesta pare singurul punct, prin care bolșevicii speră să mai răstoarne o situațiune stabilită în Răsărit și să redeschidă o discuție internațională cu oarecare șorți de isbândă.

Am văzut cum s'a stabilit statutul Dunării la Paris, în absența Rusiei: pe deoparte din cauza izolării la care a dus-o nesocotirea angajamentelor internaționale de către bolșevici, pe de alta pentru bunul motiv că Basarabia reintrând în sânul comunității naționale fosta împărțită țaristă nu mai este Stat riveran al marelui fluviu.

A încerca sub orice formă și sub orice pretext deschiderea unei dezbateri internaționale asupra soartei Basarabiei, aceasta-i pentru Rusia ultima posibilitate de a căpăta drept de vot în chestia Dunării și, implicit, mai multă autoritate la cuvânt în problema strămtorilor.

Basarabia apare, astfel ca ultima speranță pentru a redeschide toate procesele orientale pierdute de Rusia pe urma revoluției bolșevice.

Este evident că provocând revizuirea aci guvernării dela Moscova ar avea șorți să provoace și alte revizurii așteptate de mulți alții.

Rusia șampionul revizurii tratatelor de pace

Prin situația de izolare impusă de celelalte State și cu care Rusia a sfârșit de nevoie a se acomoda, ea a căpătat o libertate de mișcare și de acțiune ce-i dă, oarecum,

dreptul să se considere, astăzi, Statul conducător al tuturor răsvrățiților păcii, atletul viitoarelor revizurii ale tratatelor de pace...

Faptul acesta, explicabil din multe puncte de vedere, precum am văzut, ne apare până la evidență și din manifestațiunile oratorice sau publicistice ale conducătorilor dela Moscova. Ultima manifestare de acest fel, foarte caracteristică, o găsim în declarațiile d-nului Racowski către ziarul „Neue Freie Presse“, făcute cu prilejul încheerii protocolului de arbitraj dela Geneva.

În rezumat, Racowski face o distincție între dezarmare și pactul de siguranță proclamând pe deoparte dispoziția Sovietelor de a primi propunerile cele mai radicale în materie de dezarmare, iar pe de alta afirmând că siguranța se reduce în realitate la obligația neutrilor și a Statelor „jefuite“, pe urma războiului mondial, de a apăra „prada“ învingătorilor. Aceasta „este o violențare nemai auzită a Statelor invinșe și a popoarelor asuprite și înseamnă transformarea Societății Națiunilor într'o nouă Sfântă Alianță, cu deosebirea că faimoasa asociație constituită după congresul de Viena din 1815 n'avea curajul să ceară învinșilor să se asocieze la ea“. Și continuând eșirea violentă împotriva noului regulament internațional, față de care, cum am spus, Rusia este un răsvrătit ireductibil, d-rul Racowski se declară șampionul revizurii, exprimându-se textual: „Noi suntem de părere că mijlocul cel mai bun pentru menținerea și consolidarea păcii în Europa este revizuirea tratatelor de pace... căci nu se poate cere același lucru n'au participat la stabilirea acestor tratate să le garanteze inviolabilitatea“.

* *

Un limbaj mai clar și mai precis pentru explicarea politicii rusești față de noul regulament internațional nici nu se poate ține. E necesar, însă, ca toți cei interesați la menținerea noului ordine internațional să nu-și facă iluzii zădarnice despre intențiile conducătorilor bolșevici și, mai ales, prin aceste iluzii să nu ne abatem dela singurul drum pe care avem de mers față de Rusia.

Ca vecini imediați, direct și permanent atacați deocamdată prin violențe verbale și prin ceva bande la Nistru, avem chiar datoria să înlesnim altora de departe înțelegerea mentalității bolșevice și a stării psihologice în care se află astăzi Rusia.

N. Dașcovici

PROBLEME SOCIALE

ASOCIAȚIUNEA ȘI ACADEMIA ROMÂNĂ

Cuvânt rostit la adunarea generală din Arad (8/X 1924) a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ în numele Academiei Române din București.

*Domnule Președinte,
Onorată Adunare Generală,*

După manifestațiunile de înfrățire prin cultură, cari au avut loc la începutul lui Iunie în capitala României, după serbările comemorative dela Tebea, Câmpeni și Vidra, cari au văzut reprezentanții întregii românități „dela Nistru până la Tisa“ închinându-se la mormântul lui Avram Iancu și slăvindu-i memoria, — Academia Română a ținut să fie reprezentată și aici, în adunarea generală din Arad spre „a înoi și cu această ocaziune simțemetele ei de înaltă și frățescă prețuire față de „Asociațiunea“ noastră.

Cu prilejul recepțiunii festive, ce s'a făcut Asociațiunii în prezența M. Sale Regelui Ferdinand — președintele nostru de onoare — în incinta Academiei Române la 2 Iunie, ați arătat, Domnule Președinte, în cuvinte pătrunzătoare legăturile sufletești, cari au dăinuit de-alungul veacurilor între fiii poporului român de amândouă laturile Carpaților, precum și identitatea scopurilor urmărite de aceste două instituții culturale cu egală stăruință, deși cu mijloace mai puțin egale, dar totdeauna în deplină armonie ceeace s'a afirmat între altele și prin faptul, că cei mai mulți dintre președinții „Asociațiunii“ au fost în același timp și membri activi sau membri de onoare ai Academiei Române, după cum este cazul și în timpul de față.

La 10 Mai 1860 — ce zi de bun augur! — când s'a făcut la Sibiu cel dintâi pas hotărâtor pentru înființarea „Asociațiunii“, aceasta era contemplată ca o expresiune a unității naționale românești din Ardeal, cum s'a și afirmat în cursul întregii sale activități. Același caracter de unitate culturală și solidaritate națională i-s'a dat și „Societății Literare Române“ din București chiar dela început prin faptul că decretul Locotenentii Domnești a Principatelor unite dela 1 Aprilie 1866 dispunea (în art. 4) ca din cei 21 membri ai acestei Societăți — devenită la 1867 *Societatea Academică*, iar la 1879 „*Academia Română*“ — 3 să fie Moldoveni, 4 Munteni, 3 Ardeleni, 2 Bănățeni, 2 Mara-

murășeni, 2 Bucovineni, 3 Basarabeni și 2 Macedoneni.

În chipul acesta au înțeles cele două așezăminte să adune la oaltă pe reprezentanții și îndrumătorii cugetului românesc, să-i ridice peste granițele confesionale și provinciale, fructificând cele mai alese ale lor energii intelectuale în munca de pregătire, prin știință și cultură a unității naționale depline. Amândouă au luptat în domeniul vieții sufletești a neamului nostru, cu arma cuvântului, care s'a dovedit destul de puternic spre a trezi conștiințele, sădind în ele hotărârea nestrămutată de a nu se înpăimânta de nici un sacrificiu pentru înfăptuirea idealului de unitate și libertate națională.

Cuvântul adevărului le-a fost arma de biruință, iar cultura națională propovăduită printr'ansul a fost ca steaua magilor din Răsărit: ea a povățuit toate gândurile, ea a îndrumat toți pașii Românilor, înregimentați sub flamura acestor două societăți, — spre pământul făgăduinții, spre limanul întregirii naționale.

Steaua aceasta să ne silim a o avea drept călăuză și în cărările viitorului. Flamura curată a culturii naționale trebuie înălțată și de acum înainte, în văzul tuturor, ca un steag de chemare la luptă cu armele păcii și ale înfrățirii.

În viața statelor și a popoarelor se pot ivi clipe de rătăcire, când dispăre simțul dreptății, pe care se razimă legalitatea, pacea și progresul, când se întunecă simțul datoriei în conștiința celor chemați să fie în toate împrejurările servitorii poporului și oblăduitorii intereselor obștești. Viața națională este frământată în asemenea clipe de grele sbuciumări și pândită de ispite primejdioase ca într'un războiu, în care multimile luptătoare au început a-și pierde încrederea în iscusința și virtutea comandanților.

Luptătorii cu armele păcii, sămănătorii de gânduri drepte și luminoase au însă datoria de a nu lăsa niciodată poporul să lungească pe povârnișul desnădejzii și al desorientării. Ci înălțând steagul culturii împăciuitoare, creatoare și isvoritoare de speranțe nouă, ei vor căuta să cheme toate energiile productive ale neamului spre acel câmp de luptă,

unde nu sunt învingători și învinși, numai frați doritori de progrese, spre acel ogor de muncă, unde nici o sămânță nu se pierde în vânt, ci aduce roada însutită și înmiată îmbogățind patrimoniul sufleteș al poporului.

Dorința tuturor Românilor de bine, de a vedea steagul culturii naționale fluturând pretutindeni, în cuprinsul patriei noastre, mai presus de toate celelalte steaguri și stegulețe, este în timpul de față — dacă aparențele nu înșală — mai vie decât altădată.

Ați auzit, Domnule Președinte, cu prilejul adunării generale extraordinare din Câmpeni, cum s'a manifestat dorința fraților din Basarabia, cari prin rostul părintelui lor sufleteș, In. P. Sf. Arhiepiscop Gurie dela Chișinău, v'au adresat rugămintea stăruitoare, să nu întârziți a desfășura și spre granița dela Nistru steagul de înfrățire al Asociațiunii, pe care îl implăntați acum pentru totdeauna, aici la granița apuseană a teritoriului național. În năzuințele acestea de propagandă a culturii naționale și de expansiune succesivă a așezământului, pe care-l conduceți cu nobilă răvnă, cu prudență, cu abnegație și cu patriotism concentrat — tot atâtea însușiri rămase ca moștenire dela întemeietorul Andrei și devenite tradiție la conducerea „Asociațiunii“ — să fiți încredințat, Domnule Președinte, că veți avea întreg sprijinul Academiei Române și al tuturor celor ce înțeleg că viața noastră națională și de stat prin nimic nu se poate consolida mai temeinic și mai sigur decât prin o sistematică operă de înfrățire în gânduri și simțiri, de răspândire și penetrațiune a culturii naționale în toate ținuturile patriei întregite, ca să poată deveni cugetul și sufletul românesc stăpân necontestat în tot cuprinsul pământului nostru strămoșesc. Ne aducem aminte de cuvântul, pe care-l adresase înainte cu 400 de ani și mai bine, înțeleptul Domn al Țării Românești Neagoe Basarab către fiul său Teodosie spunându-i „că mintea stă în trupul omului drept cum stă steagul în mijlocul războiului și caută toată oastea la steag, și până stă steagul în războiu, nu se chiamă acel războiu biruit, măcar de are și navală grea spre sine; toți caută spre steag și se adună împrejurul lui; iar dacă cade steagul, toate oștile se risipesc și nu se știe unul cu altul cum fac și încâtro merg“.

ANTROPOLOGIA ROMÂNILOR, DUPĂ PITTARD

In marea colecție franceză *Evoluția Umanității* a apărut *Les Races et l'Histoire*, de Eugene Pittard delat universitatei din Geneva, în care se dedică Românilor următorul capitol:

După marele războiu, Români au modificat axa dispozitivului lor geografic și au plasat-o mai la nord. Prin adjoncțiunea Transilvaniei, ei s'au depărtat de Balcani. Și înainte ei erau la periferia peninsulei. Imi pare că geografii s'ar putea înțelege spre a termina că să mai ia România printre statele balcanice.

Fenomenele glaciare n'au fost în România decât excepționale. Singure vârfurile cele mai înalte ale Carpaților au condensat zăpezile eterne. Căvernele acestui lanț de munți trebuie să închidă resturi omenști din Paleolitică. Câteva încercări de săpături făcute altădată în Ialomița de sus mă asigură de aceasta. Ar fi foarte de dorit ca savanții români să întreprindă cercetări în această direcție.

În perioada neolitică România este populată. Scheleji din această epocă sunt rari; însă cățiva au fost descoperiți la Cucuteni (Moldova) care au arătat că la acea dată rasa română era deja compozită.

În afară de această slabă indicație, antropologic nu știm nimic despre populațiile care au ocupat solul României până la epoca actuală. Traci, Geți, Pecenegi, Cumani, etc., voi care ați locuit vechea Românie, care au fost caracterele voastre etnice, cu care să vă alăturăm la una sau alta dintre rasele europene?

România actuală coprinde aproximativ teritoriile socotite de Români ca populate de oamenii rasei lor. Rezultatele politice ale războiului au adăugat corpului principal României din vechea periferie septentrională și orientală. În Transilvania, în Banat sau Basarabia, natural, este o mare cantitate de alozeni. Dar mai sunt destui Români și acum în afară de regat: astfel Cuțo-Vlahii (Macedo-români, Valahi schiopi, etc.) grupați mulți în masivurile munților Rodope și Pind, care se mai întâlnesc încă în unele părți din sud-vestul balcanic, și micul grup de Români din Istria.

Massa românească este, în mod esențial, țărănească. Ea este solidă, muncitoare și prolifică. Ea este rezerva elementelor creatoare burgeze care lipsesc încă României. De atâtea ori a fost lăudat simțul artistic al acestor țărani care știu așa de bine să-și decoreze obiectele lor casnice și casele, și al căror costum este atât de frumos împodobit și lucrat.

Întăile studii antropologice privitoare la Români au fost făcute în afară de regat: Weissbach a studiat Români de sub Ungaria, și Bassanovici Ro-

mâni imigrați în Bulgaria nord-orientală, la începutul veacului al XIX-lea. Primul examen a dat un indice brachicefal, al doilea dolichocefal. Erau uimitoare aceste concluzii contrazicătoare. Obederaru, român, a prezentat la 1874 Societății antropologice din Paris câteva cranii române; două dintre ele, socotite preistorice (?), erau dolichocefale. La aceste două sau trei lucrări, după cum se vede insuficiente, se margineau cunoștințele noastre până la 1899, momentul când mi-am început primele anchete antropologice în România.

Am publicat asupra caracteristicilor antropologice ale acestei țări o serie de memorii în *Buletinul societății de științe d. n. București*. Și acum sub ochii mei am o cantitate considerabilă de documente din care se poate încerca o repartiție geografică a elementelor morfologice după districte. Din nenorocire aceste documente sunt încă inedite. Din ceiace este cunoscut, putem avea o idee aproximativă despre antropologia regatului latin din Orient.

Statura mijlocie a Românilor poate fi socotită aproape ca mijlocia europeană: 1 m, 65. Români din Bucovina par a fi mai înalți, cei din Ungaria mai mici. Șasezeci mii de Români din regat au dat ca talie mijlocie 1 m, 65.

Această cifră, furnizată de soldați, poate fi ușor ridicată, întrucât acești oameni mai pot crește, la 1 m, 66.

Dacă talia Românilor este imaginea mijlocie europeană, forma craniului lor nu e departe de a da o imagine asemănătoare. Am sub ochi un grafic al indicelui cefalic reprezentând acest caracter la 326 cranii. Cântitatea tipurilor brachicefale și a tipurilor dolichocefale aproape se echilibrează, cu o ușoară predominanță a formelor brachicefale. Indicele cefalic al Românilor marchează sub-brachicefalia.

Când se încearcă o clasificare după cele două regiuni principale, șesul și zona muntoasă, se constată că aceasta din urmă posedă o populație mai brachicefală decât părțile dela șesul țării. Se explică aceasta prin faptul că adâncile văi carpatice închid încă și astăzi locuitorii cei mai apropiați de tipul etnic, care se poate numi tipul român primitiv? Nimic nu ne conduce către o astfel de concluzie decât ideea că regiunile muntoase, a priori, sunt populate de populațiuni mai puțin amesticate.

Români însși confirmă această supoziție. Când vorbesc de istoria lor, sunt de acord a-și închipui că în momentul invaziunilor, străbunii lor, refugiați la munte și pe văile adânci, lăsau să treacă năvălitorii fără să se încorporeze în masa lor, fără să se amestice cu ei.

Dintr'un studiu comparativ ce am

Steagul pe care vi l-a încredințat Adunarea Generală din Timișoara cu însuflețire unanimă, pe care l-ați purtat în scurtă vreme cu vrednicie la București și la Breaza, pe care l-ați închinat apoi cu pietate la Tebea, la Câmpeni și la Vidra, dorim să vă ajute Atotputernicul să-l duceți, Domnule Președinte, cu deplină izbândă și înălțare sufletească până la Nistru, făcând să sporească pretutindeni în toate ținuturile României întregite, oastea celor ce privesc cu nesguduită credință spre steagul acesta și numărul muncitorilor devotați operii de consolidare a țării prin puterea biruitoare a culturii naționale.

I. Lupaș.

In chestia profesorilor cursiști

Ziarele au adus știrea că Ministerul de Instrucție a revocat hotărârea nedreaptă adusă săptămânile din urmă față de profesorii cursiști, — hotărâre împotriva căreia m'am ridicat și eu.

De sigur că nu este aceasta cea dintâi măsură revocată de Ministerul Instrucției și, probabil că nu va fi nici cea din urmă. Se naște însă întrebarea: cu revocarea acestei măsuri chestiunea profesorilor cursiști este definitiv terminată? Eu cred că asta ar fi o soluție insuficientă, și stăruesc și acum ca Ministerul să ia măsurile cuvenite pentru completarea culturii acestor profesori, de cari el nu s'a interesat până acum cum ar fi trebuit. Acest lucru nu se poate face altfel, decât dându-le concedii de studii pe câte un an de zile, pe care au să-l petreacă la universitate. Bineînțeles, că Ministerul trebuie să le lase pe durata acestor concedii, salariul întreg, din care să poată trăi familiile, iar în centrele universitare să le dea ajutorul material necesar pentru traiul și pentru studiu.

Măsura aceasta li-ar conveni foarte bine și cursiștilor, cari ar trăi un an de zile într'o atmosferă științifică și culturală dintre cele mai favorabile, și ar fi de mare folos și școalei peste tot. Li-ar crește, pe calea aceasta, prestigiul cursiștilor și 'n fața elevilor lor și 'n fața societății și nimeni nu i-ar mai putea socoti ca profesori de-a doua mână.

Onisifor Ghișu.

Răspândiți Societatea de Maine

incercat (este încă insuficient) în aceeași direcție rezultă că Românii din Carpați, ca și cei din Transilvania, sunt mai brachicefali decât ceilalți din România propriu zisă.

Indicele cefalic mijlociu al Românilor este, în genere, de 82.92. Indică sub-brachicefalia. O serie de aproape 200 Români mi-a dat o cifră superioară: 84, 37, confirmând ceea ce s'a zis mai sus cu privire la munteni.

Românii sunt, în mijlocie, leptorinieni, în apropiere imediată de mesorinieni. Sunt oameni a căror față este relativ scurtă și largă. Poate acest caracter este mai mult apanajul Românilor dela munte decât al celor dela oraș.

Acești oameni de talie puțin mai sus de cea mijlocie și, în mod general, sub-brachicefali, n'au niciodată părul blond. Dintr'aceștia n'am găsit decât 2, 7 la 100, Aproape totdeauna părul este închis: brun, șaten, negru.

Ochii albaștri la fel sunt rari (8, 9 la 100). Gama colorațiunilor este ușor predominantă de irisul brun.

Nasul Românilor este, în general, drept.

Aceste câte-va indicațiuni ne arată că nu trebuie, în căutarea originilor prime ale Românilor, să se învoace o populațiune de caractere nordice. Cu toate migrațiunile lor, Goții și alți Germanici, nu pot revendica, în populația română, pe descendenții lor.

Care au fost caracterele morfologice ale Dacilor, Geșilor pe care Români îi socotesc străbunii lor, aceia care au rezistat atât de curajos legiunilor romane? Au fost acele caractere aceleași pe care le-am semnalat? Despre aceasta nu știm nimic. Poate că imaginea actualului popor român este însăși imaginea acelor populații!

În orice caz ar fi în zadar să se caute o origine veritabil romană la tipurile actuale ale României. Armatele Romei, dacă ele au învins pe vechii Români, n'au lăsat decât limba poporului cucerit.

Cărei rase — sau căror rase? — au aparținut legiunile care au năvălit în Dacia? După istorie, mai multora.

Câți latini au fost, adevărați Latini, originari din Latium, în armatele pe care Roma, în epoca războaelor contra Daciei, le-a condus la cucerire? Limba latină, administrația latină, tată ceea ce a dat României învingătorii.

Ei nu i-au dat prea mult din sângele lor.

Ce studiu frumos antropologic se poate face în România! După ce l-am întreprins în cursul mai multor călătorii, n'am renunțat a-l urmări. Dar pentru ce nu se pun înșiși amicii noștri Români la lucru?

Să înceapă prin a descoperi cele mai vechi filiațiuni ale rasei lor, acelea care au început cu Paleolitică.

La Universitatea din Iași există câți-va scheleți neolitici descoperiți

la Cucuteni. După cum am spus populația acestei epoci e deja amestecată. Dar aceea care, de sigur, a precedat-o pe șesul român, care i-a fost fisionomia?

Această tânără națiune, care pune

atâtea speranțe, legitime, în viitorul ei, care are atâtea resurse intelectuale, nu-și poate lăsa în părăsire studiul originilor și examinarea „stării ei etnice.“

Trad. H. Tram

○○○○○○

ACTUALITĂȚI

PROBLEMA FUNCȚIONARILOR

La Stat ca și în particular, funcționarul ar trebui socotit ceea ce de fapt este: *colaborator, factor în producția intelectuală, materială sau administrativă.*

Ca să poată fi soluționată problema funcționarilor, prima etapă trebuie să o constituie *fixarea și recunoașterea rolului* pe care îl au funcționarii în lumea realităților științifice, culturale, economice și sociale, cu subdiviziunile lor administrative, de apărare etc.

În momentul când funcționarul nu va mai fi privit ca *angajat, ziler* cu plată săptămânală, lunară sau anuală, ci îi va fi recunoscut rolul, ce de fapt îl are ca factor în producție, colaborând cu aporturi bine determinate cu ceilalți factori, atunci chestiunea subordonată a salariilor, ori cât de principală s'ar părea sub raportul acoperirii nevoilor de toate zilele, se rezolvă just și dela sine.

Să se judece, chiar până la dramuire, *valoarea muncii* fiecărui funcționar, așa cum această valoare izvoarește din producția la care colaborează, în fluctuațiile conjuncturilor de valorizare materială sau de valoare ideală, din care se clădesc temelii de progres.

Dacă aceasta va fi norma după care se fixează cifra salariului, toată lumea și în primul rând întreaga funcționărimă *productivă* va fi pe deplin mulțumită.

Desigur că unii vor protesta, în deosebi aceia cari sunt recrutați dintre cei ce și socotesc ca bază de salarizare: ani de serviciu, grade sau slujbe câștigate prin vreme sau noroc, prin intervenții sau inprejurări incidentale.

De sigur, *din punctul lor de vedere*, acești funcționari au aparența dreptății și nenorocul lor de a putea argumenta prin specializare — drepturi pe bază de vreme percută în această specializare.

De cât că aici se impune o mai de aproape cercetare.

A contribuit funcționarul zis specializat la producția directă sau indirectă? Dacă a contribuit, se gă-

sește în plenitudinea drepturilor sale de o corăspunzătoare salarizare. Dacă n'a contribuit, sau nu mai poate contribui în mod indescultor, și în raport cu salariul pe care deja îl are, în urma unor greșeli de apreciere sau de noroc și intervenție, acest funcționar nu este loial față de colegi și de producție, când persistă să fie salariat după *nevoile sale* și nu după valoarea muncii sale din prezent ori din viitor.

Nu mă gândesc la valorizări *excluziv materiale.*

Sunt atât de felurite rezultatele muncii produse în diferitele rezorturi ale producției omenești — *intelectuale și materiale.*

În aprecieri trebuie să fim foarte largi, cu deosebire azi, când se trece dela un sistem la altul în ce privește activitatea individuală, din o lume privilegiată și de conjuncturi de putere în lume de semenii cu singura avere, pe care *excluziv munca* și creația individuală o poate da.

Pentru funcționarii care de fapt produc direct sau indirect, imediat sau cu rezultate în viitor, întreaga problemă se simplifică. Și apare ca foarte ușor de soluționat.

Plata muncii, cifra salariilor nu o fixează nici stăpânul, nici muncitorul intelectual sau material. N'o fixează nici Statul, nici particularul; cum n'o fixează nici muncitorul sau organizațiile lui.

Că Statul sau organizațiile muncitorești forțeze plăți, în plus sau în minus, — e adevărat. Dar tot atât de adevărat este, că aceste acte dictatoriale sau de putere, constituie tot atâtea răsturnări de temelii sociale.

Căci cifra salariilor, cum a spus-o de mult marele cugetător social și economic Lassalle, o fixează *inapelabil suma nevoilor muncitorului.*

* *

Toate aceste considerații ne dau explicări pentrucă s'a ajuns la acuta problemă a salariilor funcționarilor, cum de altcum aceeași problemă persistă să perturbe foarte adeseori raporturile dintre patroni și muncii-

torii mai mult sau mai puțin specializați.

Societatea de ieri și chiar și cea de azi n'a voit să înțeleagă și n'a fixat rolul de colaborator al funcționarilor și al muncitorilor în producția de totdeauna.

Considerându-i ca angajați sau ca specializați pasibili să fi exploatați, tocmai în urma specializării, prin care și-au redus și și-au îngăduit libertatea de acțiune și posibilitățile de conjunctură — Statul și particularii condiționează cifra salariilor de echilibrul bugetului sau de rentabilitatea afacerii. Și omit singura temelie de judecată: valoarea muncii prestate.

Indreptarea acestei grozave greșeli nu se poate face numai din o parte. La eliminarea ei trebuie să contribuie larg și sincer atât patronii, Stat sau particulari, cât și funcționarii, fie publici sau particulari

Ambii acești factori trebuie să elimine înainte de toate posibilitățile de sinecură și de nelucrare sau confort.

În special trebuie să treacă odată în conștiința tuturor, că a fi funcționar superior sau inferior nu înseamnă că ai dreptul nemuncii cu temelii scoase fără drept din angajamente, din anii de serviciu, din titluri sau ierarhie de serviciu.

Odată în curat cu aceste adevăruri, ce nu suportă nici măcar discuție, răsare luminoasă singura bază de salarizare. Valoarea și intensitatea muncii cu valorizări imediate sau mai îndepărtate. Timpul și conjunctura însă, nu pot influența cifra salariului, după ce suma nevoilor e curentă și trebuie să fie în conformitate cu azi de totdeauna.

**

Așa privită problema salariilor și peste tot a situației funcționarilor de Stat și particulari, credem că soluțiile juste se îmbie delă sine.

Funcționarii productivi nu pot și nu e îngăduit să poarte crucea pentru cei leneși și nepricepuți și mai puțin pentru sinecuriști sau cei cu confort fără de muncă.

Ca să fie valorificat în practică acest principiu se oferă zeci de cărări.

Ne oprim, cu titlu de exemplificare, la câteva: numărul și retribuțiile materiale ale funcționarilor nu poate să-l determine singur patronul — fie Stat, fie particular. Acest număr și aceste retribuții trebuie să facă parte din hotărârile aduse de patron cu concursul funcționarilor aplicați în aceeași branșă sau în aceeași direcție, secție, grupă etc.

Cantitatea muncii se știe din cadrul încredințării. Valoarea acestei munci pentru serviciu sau pentru afacere, la fel se poate esact calcula, în raport cu contravaloarea asigurată prin valorizarea producției directe sau indirecte, după natura ei, decurgând din obligamente de stat sau din ținte de afaceri.

Cu alte cuvinte, contingentezi munca pentru ca să poți fixa numărul și retribuțiile funcționarilor și conducătorilor.

Sub alt aspect: patronul Stat sau particular nu poate elimina din socotelile sale puterea de suport ce-o are sau posibilitățile de traiu ale angajaților în realitatea zilei și nu în lumina dorului de mai bine. Și atunci nimeni n'are voie să-și ia co-

laboratori, executori sau administratori mai mulți decât poate să-i suporte ca plată în raport cu posibilitățile bugetare când e vorba de Stat și în raport cu suportul și rentabilitatea când e vorba de funcționari particulari.

Nimic nu e mai respingător decât procesele de despăgubire ale funcționarilor rămași pe drumuri dela o întreprindere ajunsă în faliment — deși de ei a fost condusă...

Până când la temelia discuțiilor și a soluționării situației și salariilor funcționarilor de Stat și particulari nu li-se vor asigura loc de frunte și considerațiilor de felul celor însemnate aici, credem că această grea problemă n'are sorți de justă izbăvire.

Vasile C. Osuadă

Valurile vremii...¹⁾

— Luț Teodor Jireghie —

Vremi mărețe — vremi de bejenie... Cum ne-ai adunat și cum ne-ai răzlețit!

Corabia neamului mânătă de valurile vremii nizuia spre apus și soarta ne-a adus spre răsărit. Dar tot pe pământul nostru am ajuns și aci căutam să aflăm liman de mântuire, adăpost suferințelor și hrană nădejdiilor noastre viitoare. Și tocmai când să punem piciorul pe uscat, aripa vântului dușmănos ne lovește.

Și după cum furtuna răscolește adâncul mărilor și întunecă soarele, ori așterne pe uscat troiene de colb peste lanurile aurite — așa s'a pornit acum vântul nimicirii în jurul nostru, al pribegilor. Ne întunecă steaua după care alergam și vrea să spulbere nădejdiile noastre. Și nu e vântul năpraznic al dușmanului, care să te izbească în față, ca să te poți lupta cu el în luptă dreaptă și să-l biruiești; ci e gândul rău al deaproapelui, vrajba răscolită a fratelui, care îți sapă casa la temelie și înaintea lui trebuie să stăm neputincioși, cu mâinile încrucișate și încrămeniți.

Și numai Dumneata, frate Jireghie, ai înțeles năpasta ce se abate asupra căsuței noastre și ai sărit să ne aperi ca și când însuși ai fi fost rănit. Ca un cîntec cronicar al vremilor de astăzi, în limba dulce patriarhală, te nedumtrești că steaua noastră poate apune. Dă, „România Nouă”, care v'a luminat și v'a călăuzit spre unire, așa după cum sufelele noastre ne sfătuiău, și inimile noastre o doriau, acum, după ce s'a văsat la țintă, e amenințată să fie întunecată.

Ci oricât s'ar nimici hârtia, pe care

am așternut credințele noastre, nimeni nu ne poate înăbuși crezul și omori sufletul, care ne mână pe calea dreaptă mai departe. Căci ne-am deprins cu valurile sorții care ne-a bătut, am îndurat nenorocirile, am înfruntat patimile, dar dela calea noastră nu ne-am abătut. Focul mai bine ne-a lămurit și gerul mai bine ne-a oțelit. Din aurul inimilor noastre am semănat din bielșug pe ogorul mol-

¹⁾ Rândurile acestea le-a scris regretatul Cassian R. Munteanu în primăvara anului 1918, la câteva săptămâni după Unirea Basarabiei, când au năvălit în provincia de peste Prut primii politicieni din Vechiul Regat, cari duceau în noua provincie metode de luptă cu totul deosebite de cele cari fuseseră cunoscute până aci în Basarabia. Dintre acești politicieni câțiva erau de origină basarabeni. Scopul lor era izgonirea refugiaților ardeleni, cari desfășuraseră în Basarabia o intensă activitate politică și culturală în primul an de viață liberă a acesteia. Primul atac fu dat împotriva ziarului „România Nouă”, întemeiat de Ardeleni și care avea ca program „unirea politică a tuturor Românilor”, și era condus de un comitet de redacție compus din Români din toate țările.

C. R. Munteanu, care venise de curând de pe frontul Moldovei, unde își contractase germenii unei boli care l-a și răpus cu trei ani mai târziu, era în aceste vremuri grele redactor la „România Nouă”, și într-un moment de durere, dar și de încredere în biruința finală, a scris aceste rânduri adresate dlui T. Jireghie. Nevoind să dau nici un prilej persecutorilor noștri de a-și înțeși și mai tare acțiunea în contra noastră, n-am publicat articolul în gazetă; el a rămas printre multele manuscrite pe cari le-am adus cu mine din Basarabia, în Decembrie 1918. Il public acum, ca un omagiu în amintirea tânărului idealist, care a închis ochii fericit că și-a văzut împlinite visurile cele mai îndrăznețe pentru cari a luptat.

O. Ghiu.

dovenesc și când s'au ivit roadele, sămănătorul a fost gonit.

Astăzi doar e întoarsă lumea și vornicul Costin de s'ar scula din morți s'ar încredința că la noi vremile sunt sub cârma omului, iar omul este plin de patimă și răutate.

Vremile au trecut, vremile s'au schimbat și apoi alte vremi au să sosească, când iarăș vom lucra, atunci cu brațele noastre oțelite, pe ogorul înțelenit, pentru ca pe vecie să fie curățit. Căci după năcaz trebuie să vie bucurie și după nedreptate, dreptate.

Dar până una-alta patimilor omește cine să le pute stăvilă, când o sput singur, frate Jireghie, că „lumea întru cel rău zace.“

Valurile vremii ne-au bătut, valurile vremii ne-au adunat și patima deaproapelui ne-a despărțit.

Ci, când iarăș va veni vremea noastră, la căminurile noastre, cu toții la un loc și ne vom face judecata, ne vom cunoaște mai bine și vom alege pe cei buni de cei răi — după dreptate.

Și atunci fiecărui se va da, ce este al lui...

† Cassian R. Munteanu.

Cursul clinicele otorinolaringologice din Cluj. — Decanul facultății de medicină, d. prof. dr. Iuliu Moldovan, un om al muncii, cinstei și valorii răvnit și apreciat îndeajuns de streini, a prezentat în termeni calzi pe noul titular, d. dr. Predescu-Rion Profesorii prezenți, lumea din sala plină l-a primit cu sincere aplauze de dragoste și încredere. D. prof. dr. Predescu-Rion începe cu istoricul specialității oto-rinolaringologice. Amintind de vecele Inzilor, de vechile scrieri ale Chinezilor, de epoca de înflorire a culturii egiptene și eline, cari toate au menționari anatomice sau terapeutice ale nasului, gâtului și urechii, face istoricul și arată evoluțiile prin care a trecut otorinolaringologia până la marii ei creatori moderni în frunte cu școala vieneză. Trece la importanța ce-o prezintă astăzi această specialitate, la strănsele legături ce le are cu celelalte ramuri ale medicinei și la marele interes de intensă colaborare cu aceste specialități de buni vecini pentru știință și bolnavi.

Vorbind de rolul frumos ce-l are profesorul în societate, în lumea științelor, în progresul omenirii și al neamului, accentuiază — cu mare dreptate — importanța profesorului în viața studentului.

Au fost accente de sinceră duioșie părintească și dragoste fără margini pentru acest tineret, muncit de frământările formării individuale și colective. Raportul între profesor și student să fie raportul între tată și fiu. Profesorul să-i dea experiența unei vieți dar și inima curată a unui tată, să-l deschidă și capul și sufletul și să-l ajute la formarea lui. În schimb cere studentului muncă disciplinată, respectul cuvenit și o pregătire pentru viață cât mai desăvârșită pentru binele lui și al neamului și spre cinstea profesorului.

ALFRED MOȘOIU

Toader nebunul. Ediția II. Editura „Cartea românească“. Prețul 25 lei.

Incepe cu intenția de-a examina sumar inconștientul. Dela inconștient se trece la substratul lui material, sângele: „Și Todirel, micul copil al dascălului Ioniță, poartă în sânge, alături de alcoolul tatălui, credința bunicilor și străbunicilor lui (Nu: săi?).“ Credința și alcoolul curg, așa-dar, prin sânge și concurg la alcătuirea basmului. Imi pot închipui cel puțin zece feluri de-a spune mai discret ce nu avea nevoie de-așa amănunțire, fiind un ce prea bine cunoscut, banal.

Se trece dar la dătătorul de viață al lui Todirel. Poetul ori $\frac{1}{2}$ — poetul îl descrie pe „tată-su“ așa: „In amurg mai ales, când satul începea să tacă asemeni unui om obosit, Todirel o pornea după dascăl. Dascălul aștepta noaptea par'că dinadins. Nu-i plăcea să-și plimbe nasul în amurg, din gelozie. Roșul înflăcărat al apusului întuneca plăpândul lui nas înroșit fără meșteșug de alcool“. Nu înțeleg; și rămân supărat pe nasul care va mai resări și 'n alte pagini. Dar nicăiri așa de frivol ca 'n rândurile care continuă pe cele citate: „Ce-i un apus de soare alături de-un biet nas? — Dascăle, îi strigă popa, dacă gura ta ar fi de sfânt, nasul tău ar fi cea mai credincioasă candelă! Poate că popa avea dreptate și la gluma asta se gândea prea-sfântul foarte dese-ori. Candelă dascălului nu se stingeă nici odată, pe când candelă de sub icoanele bisericii abia dacă licăreau din Duminecă în Duminecă... Și atunci cum mai sfârșiau de tare!“ Gândit, scris, tipărit, retipărit — cu toată lipsa de spirit ce-a trebuit să existe, pentruca un astfel de pasaj să apară, la început chiar, ca un dulău de curte ori de poartă și să te latre, ca să nu înaintezi.

Curiositatea m'a făcut să ameninț dulăul și să trec înainte, fără nădejdi.

Intr'adevăr nasul dascălului apăru iarăș, odată la pagina 14, a doua oară la pagina 16, a treia oară la pagina 27—29 ș. a. m. d., ș. a. m. d.

Totuși, n'am desperat. Pagina 25 imi trezise iarăș curiositatea, care este, precum și d. A. M. va fi știind, întâia condiție să poți ceti.

Cine va vrea să cetească novela aceasta să fie și răbdător, ca mine.

Răbdarea este o virtute creștinească, și 'n cazul de față Domnul, adică nu Domnul, ci d. A. M. o respătește cu câteva pagini bune: $\frac{1}{2}$ — poetul ne dă cam $\frac{1}{10}$ pagini bune, care nu mai curg din nasul dascălului, ci din veritabilă inspirație.

De unde și până unde așa amestec de rău și bine? Ori poate știu eu? Câte nu știu eu! A fost odată un alt Moșoiu în București. A fost, mi-se pare, magistrat. Acel Moșoiu trebuie să fi fost om de spirit. De sigur a fost prieten cu I. D. Ionescu, despre care I. L. Caragiale amintește, când spune că la Union un coate-goale făcea din ochi cocoanei din comedia sa. I. D. Ionescu era, însă, faimosul cupletist, care cânta admirabil cântecele lui Alecsandri și avea nevoie de cuplete moderne. Acel Moșoiu scria textele; I. D. Ionescu (Brăsovean, de origine!) le cânta. Di A. M. nu va fi vre-un descendent direct ori colateral din amicului lui I. D. Ionescu? Ei, dar acela s'a mângânit să răză din umbră, să răză cu gura lui I. D. Ionescu; și nu a lăsat (pecat știu) novele în care spiritul să fie cam... închis. Dacă va fi descendent, atunci „sângele“ explică ceva, ceva din amestecul de bine și rău din Toader nebunul.

Inchizând parenteza să adaug acum că Todirel devine, din ordinul popei, vânzător de icoane zugrăvite de popă și de preoteasă. Icoanele devin prilej ca nebunia religioasă să iasă din sânge și să se intruzeze în fapte: Todirel nu le vinde, munceste ca să le plătească, dar le ține la sine și mereu li se 'nchină. Este isteț că autorul îl poartă în acest timp prin cărciumi, care ar trebui să sgândărească alcoolul din sânge, dar nu-l sgândăresc, el rămâne în sânge, tăcut. Atâta i-ar mai fi trebuit, să se ivească și alcoolul! Unde i-ar și rămas atunci atâta minte, ca să fie un muncitor cinstit, ca să ia o atitudine logică în timpul halucinației (frumos descrise) depe lacul cu pește, să fie simpatizat de cetitor în trecerea pela poliția idioată și brutală, ce-l trimite la nebuni, să fie chiar poetic în scenele de amor cu Margareta, nebunica cu care se întâlnește în grădina ospiciului! Că să-i poată administra câteva doze de poezie, era firește nevoie de un mare dram de minte, de un fest de

PROGRESE ȘTIINȚIFICE

MANGANEZUL ȘI MINERALELE DE MANGAN

(In industria țării noastre)

minte. Astfel se prăbușia toată novela.

Cum se sfârșește novela, nu mai spun pe 'ndelete. Este simbolic ca cineva să impuște momăia din câmp, păzitoarea grânelor, pe care Toader o credea un Isus răstignit.

Punct!

Despre basm cred că el nu a fost înghebat în felul concepției isbucnitoare a talentului ce vede și-și simte mâna dusă pe hârtie, scriind viziunea cald simțită a celui ce-o are (și mâna, și viziunea).

Despre graiul în care a fost scris basmul pot spune că și el este cași basmul, când bun, foarte bun, trecând din când în când în poetic, când rău.

De exemplu :

„Hotărârea era luată și mâini, des de dimineață, vecinul și cu Matei aveau să dea jos sperietoarea și astfel să liniștească nebunul“. (Pagina 152)

Nu pe nebunul?

Acest pe lipsește și din alte părți: p. 131 (pune în curent prietenul); p. 85: trimisese, pe muntele Golgotei, omul suferințelor.

Greșala această se mai trecea cu vederea — pe la 1852, acum 70 de ani, când D. Bolintineanu cânta:

Ca un 'ager șerpe ce lovit și 'nvins
Căută să muște celce l-a atins!

În loc de pe celce...

Exemple pentru el, lui în loc de său, destule!

Alte câteva exemple, fără multă discuție.

Pag. 151: religia zice la carte ca să nu-ți bați joc...

Că nu putea să lipsească?

Pag. 150: ce are aface.

Aface = franțuzește *affaire*.

Pag. 144: Incepú să umble bo-lile.

Deci și: Este novele, este critice!

Pag. 140: Se trase obloanele.

Sintactic: „De aceea lăsa și căinii să se ție după el. Aceștia, chiar dacă nu puteau vorbi pe 'nțelesul tuturor, lătratul lor nu era nici mai bun, nici mai rău decât vorbele copiilor“.

Unde-i așezat predicatul la a-ceștia?

Ar mai merge așa: „Chiar dacă aceștia nu puteau vorbi etc.“

Se poate, azi încă, limba neingrijită?

G. Bogdan-Duică

La 1774 chimistul svedez Scheele și contemporanul său Bergmann, într'un mineral negru terros, presupun prezența unui nou element chimic, pe care ceva mai târziu chimistul Gahn l-a și preparat, izolându-l din combinațiunile sale minerale. Nașul noului element, chimistul Buttmann la 1808, îl înmatriculează în tabloul chimic al noilor botezați, sub numirea de „Mangan“. Originea etimologică a acestei numiri și astădată o găsim în vocabularul anticilor greci. „Manganon“—miraculos, identic cu „lapis manganensis“—piatra vrăjitoriei, din veacul al XVI-lea. Ambele numiri cabalistice, vizau unul și același compus chimic, mineralul principal al manganuzului, „Pyrolusita“ mineralogului Haidinger. Astfel în veacul al XVI-lea, luând între produsele chimice, o desvoltare mai mare tehnica sticlăriei, s'a observat, că dacă la topitura de silicați din care se fabrica sticla, se adăuga acest mineral, toate impuritățile dispăreau ca prin farmec, obținându-se o sticlă, perfect transparentă, limpede și curată, ca și cristalul. În felul acesta „lapis manganensis“ își transformă, porecla în renume, justificând-o totodată pentru timpurile noastre. Astăzi se cunosc o serie întreagă de minerale de mangan, poreclite, cu numiri mai mult sau mai puțin bizare, în ori și ce caz justificabile — braunita, hausmanita, psilomelana, manganita, hauerita, rodochrosita, alabandina — compuși minerali naturali — de ai manganuzului cu oxigenul, sulful și bioxidul de carbon. Extragerea manganuzului din mineralele sale, a fost preconizată de chimiștii fiziciani St. Claire, Deville și Brunner. În zilele noastre chimia ne pune la dispoziție o serie întreagă de proceduri de extragere, menționăm numai: metoda Moissan cu ajutorul cuptorului electric, bazată pe reducerea oxizilor de mangan; electroliza manganuzului din clorura sa, sau reducerea acesteia cu ajutorul sodiului metalic —; procedeu Goldschmidt aplicat și'n aluminotermie. Metoda cea mai obișnuită astăzi în industrie, se bazează pe reducerea pirolusitei bioxidului de mangan, din o topitură de praf de sticlă, calcar și fluorină, cu ajutorul cărbunelui. În cazul din urmă, se obține manganul impurificat cu urme de fer, silice, cărbune, uneori cu urme de aluminiu, sulf și fosfor. În stare

pură, manganul e alb surit, cu ușoară nuanțări roșcate, având rigiditatea ferului turnat, sfărâmițos-inadaptabil la filiare și laminare. În aer se oxidează ușor (ruginește) transformându-se într'o pulbere friabilă brună întunecată. Importanța manganuzului rezidă tocmai în multiplele lui întrebuințări în industria chimică. Să menționăm numai aplicarea manganuzului și a compușilor săi; în tehnica culorilor negre și verzi — întrebuințate în ceramică la prepararea smalțurilor negre și la colorarea sticlei (în violet) și a emailului; în industria chimică și farmaceutică ca oxidant și la prepararea clorului și bromului; în tehnica aliagelor și a bronzurilor; în metalurgia ferului, la rafinarea oțelului; în tehnica sticlăriei la decolorarea sticlei verzei și brune; la pilele electrice. — Iar mai nou prin cercetările biochimicștilor s'a dovedit, ca un factor stimulent al solubilizării substanțelor nutritive și al activității microbilor fertilizanți din solul arabil, contribuind într'o largă măsură la fertilizarea solului, substituindu-se îngrășămintelor artificiale. Astfel problema agricolă o antrenează în o nouă direcție, măbind rendamentul de recoltaj. Din cele menționate, cred că e suficient reliefată, importanța practică a manganuzului pentru atâtea ramuri ale vieții noastre industriale și economice. În natură mineralele de mangan se întâlnesc în majoritatea cazurilor în asociația mineralelor de fer, obvenind uneori în partea sterilă (gangă) ce însoțește filoanele metalifere. Originea lor, indiferent de locul unde se găsec astăzi, — ca zăcămintele în rocele sedimentare, ca formațiuni de contact al masselor eruptive cu șisturile cristaline sau cu rocele calcaroase — trebuie căutată în acel vast laborator de frământare a forțelor fizico-chimice, numit „interiorul pământului.“ — Originea lor este comună, cu a tuturor mineralelor, și ea se reduce la obscurantismul impenetrabil al împărăției lui Pluto. Antrenate spre suprafață de factorii energetici fizico-chimici, presiunea și temperatura, prin punerea lor în loc, sunt supuse ulterior, în mod secundar (metasomatoză) la o serie întreagă de procese, de oxidare, reducere, hidratare, cimentare și aluvionare, alterându-le complet sau parțial caracterul primar (original). Toate aceste transformări ulterioare, cari imprimă un nou ipostaz mine-

Moldovan croitor
de dame
Cluj, Piața Unirii 10.

reurilor practic utilizabile, realizează în același timp, condițiile stării actuale de zăcământ, provocând îngrămădiri uriașe în unele zone, cu rentabilitate maximă de exploatare. În acest sens trebuie considerată și prezența zăcămintelor de mangan, în pământul țării noastre, a căror cantonament în anumite regiuni, asigură prin cantitatea lor tocmai, posibilitatea pentru utilajul lor practic. Privind pe o hartă geologico-minieră, repartitia zăcămintelor de mangan, în țara noastră, se observă ușor că prezența lor este legată de anumite zone, cari au fost supuse celor mai intense transformări și sbuciumări, în trecutul îndepărtat geologic. Astfel în regiunea, de nord în jud. Solnoc Dobâca, lângă localitatea Masca, obvin zăcăminte de Mangan până la 20 metri grosime, intercalate între șisturile cristaline ce însoțesc masivul Preluca, cu o cantitate de exploatare de 20,000 tone, și cu o rezervă probabilă de 100,000 tone, pe lângă un conținut de 30% Mangan. În această regiune exploatarea Manganelui, paralel cu a ferului a început dela 1776. Astăzi se exploatează numai minereurile de mangan. — Zăcăminte de mangan puternic dezvoltate, — 50 metri grosime, — mai apar în regiunea de nord, la Arșița lângă Iacobeni (Bucovina), intercalate între șisturi sericitoase, înregistrând apariția lor și pe Bistrița aurie, la Șarul Dornei și la Broșteni (jud. Fălțiceni). În Bihor lângă localitățile Câmp, Colești, Călugări, Cristin, Briheni, Sohodol, se întâlnesc zăcăminte în exploatare, în cantitate de 85,000 tone, cu o rezervă probabilă de 50,000 tone, pe lângă un conținut de 60% bioxid de mangan. În inima munților „Codru“ dintre județul Arad și Bihor în pâlniile unui platon format din calcare și dolomite triasice, obvin bogate zăcăminte de fer, la baza lor cu intercalări lenticulare de minereuri de mangan, între localitățile Vașcău și Moniasa, la Corbu și Grajduri, impregnând un substrat argilos pe-o grosime de 29—50 metri, pe lângă un conținut de 18—76% bioxid de mangan. Zăcăminte de mangan, mai întâlnim sub formă de intercalări lenticulare, în cristalinel Munților Apusenii, în valea Arieșului, la Buru, Runc, Iara, Vidolm, Ocolis, Sălcina, Brezești în cantitate probabilă de 300,000 tone, pe lângă un conținut de 19—32% mangan. În județul Hunedoara, în regiunea bogată în minereuri de fer, — Ghelar, Arieș-Bătrâna sunt în exploatare și minereuri de mangan — 300,000 tone, —

intercalate între calcare și rocefilitoase, cu un conținut de 9—19% mangan, și cu o rezervă probabilă de 500,000 tone. Un aport considerabil în bogăția rezervelor noastre în minereuri de mangan — prezintă județul Caraș Severin. În regiunea Poieni, Crivina și Petroasa, apar depozite de mangan hidrotermale, depuse în fizurile calcarelor silicifiate (cuartite), în concrețiuni, ce impregnează uneori roce argiloase, cu un conținut de 35—48% mangan, pe lângă o grosime de 1.5 metri. La Mehădia-Iardastica, Selenet, apoi la Apadia, Delinești. Ohașița, Târnova se întâlnesc depozite lenticulare de mangan în șisturile cristaline — 1—6 m. grosime,

pe-o suprafață de 3 km² în cantitate de exploatare 230,000 tone, și cu o rezervă probabilă de 1,000,000 tone, pe lângă un conținut de 14—49% mangan — să ne oprim aici — ne fiind cazul de însurire a tuturor considerațiilor geologico-miniere — în situația de a-ne lămuri o nouă sursă de bogăție națională. Datele sporadice de mai sus, în ansamblul lor, reprezintă coperemântul real și efectiv, al uneia din materiile prime, menite să dea un impuls industriei noastre, factorul principal în echilibrarea economică și financiară, în năzuința de refacere a țării noastre.

Victor Lațiu, prof.

©

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE

IDEIA UNIVERSITĂȚII

Cu toată mulțimea scrierilor din trecut asupra scopului și menirii Universității, mai persistă încă și azi o lipsă de claritate și de înțelegere unitară a problemei. Tratatate științifice și filosofice asupra acestei probleme ca cele ale lui Fichte și Schleiermacher par a fi uitate și învechite, ca niște lucruri ce nu mai corespund realității vieții de azi. Vor fi ele învechite în timp și e adevărat, că în multe privințe nu mai corespund întru toate, manifestărilor și cerințelor individuale și sociale așa de multiple și de variate ale timpului nostru, însă fondul acestor concepții, ce exprimă adevărul asupra scopului suprem al problemei, rămâne încă în picioare.

Azi, când suntem obișnuiți a trata și vedea totul mai mult prin prisma „relativității“ unei valori sau adevăr, e bine să revenim din când în când și asupra unor concepții de valori mai absolute, trecute prin focul purificator și întăritor al tradiției sănătoase, fiind singura bază pe care se poate clădi cu siguranță. Pericolul de incriminare al spiritului și cu el al culturii, ce la aparență ar rezulta din o atare concepție, zic, acest pericol e numai „relativ“, căci de fapt în tradiție, ce prezintă valori mult mai absolute, se cristalizează în decursul timpului acele elemente și forțe ce cu adevărat sunt capabile de o creație sănătoasă. Tradiția nu exclude evoluția normală a lucrurilor.

Timpul nostru, caracterizat prin transformări și răsturnări radicale ale tuturor concepțiilor vechi tradiționale, a ajuns cu aceste idei și la porțile universităților. Aci s'a început o luptă între cei trei factori cointere-

sați: corp profesoral, studențime și stat, reprezentând fiecare un anumit punct de vedere. Aceste puncte de vedere sunt destul de cunoscute opiniei publice, prin formele în care s'au manifestat, forme, ce deocamdată nu ne interesează aci. Cu această ocazie ținem numai să precizăm anumite lucruri, — independent de cei trei factori — asupra ideii universității, având în vedere în primul rând pedagogia pură a faptului.

Se obișnuiește a-se afirma, în mod general, că universitatea prezintă două scopuri: unul formal și altul material. Cel formal ar fi promovarea științei pentru știință, adică, știința pusă de dragul acestei științe ce-și are scopul în sine însăși. E aplicarea și adaptarea aceluia principiu asupra concepției valorilor, ce pretinde, că există lucruri ce-și au valoarea în sine, în afară de materializarea lor externă. E idealizarea valorilor superioare ca forțe de creație în sine. E ideea ca forță creatoare, ce se manifestă în toate domeniile vieții individuale și sociale. Cu alte cuvinte: în universitate se promovează știința pentru știință, fără să aibă în vedere urmărirea unor scopuri practice imediate. Ce se va alege cu rezultatele acestor cercetări pur științifice, în viața practică, nu interesează universitatea.

Aceia, cari susțin această părere au în primul rând în vedere scopul în sine al științei; au în vedere descoperirea adevărilor superioare numai de dragul acestor adevăruri, în orice domeniu se vor găsi ele, fie în acel al vieții științifice teoretice, fie în acel al vieții practice sociale. Natural, ei nu vreau și aici

nu pot afirma, că rezultatele științifice și adevărul în sine n'ar avea rolul lor important pentru viața practică socială și individuală. Ei recunosc că, atât rezultatele științifice precum și scopul în sine al adevărului, trebuie să-și găsească câmpul de reflexie și activitate în domeniul vieții practice, căci numai așa rezultatele activității lor vor primi cu adevărat haina și timbrul vieții, vor deveni viață. Dar tocmai de dragul acestui adevăr, zic ei, trebuie susținută teza „știință pentru știință”, căci numai așa ne putem ridica la găsirea adevărilor trainice și mai adecvate realității. Numai atunci, când în cercetările și analizele noastre din capul locului nu suntem preocupați decât de valoarea cercetării în sine, putem ajunge să prindem mai mult și mai exact din realitatea lucrurilor, decât atunci, când dela început suntem preocupați de oarecari valori reale, ce dorim a ajunge prin cercetările noastre. În cazul din urmă drumul ne e fixat dinainte prin scopul practic propus, drept urmare rezultatele la cari vom ajunge vor fi unilaterale și incomplete, iar valoarea lor va corespunde numai în parte adevărului.

Ca atare, aderenții idealismului universitar ca reprezentanți ai concepției științifice pentru știință nu admit o îngrădire și o mărginire a scopurilor în diferitele lor cercetări, ci lasă acestora sborul liber spre găsirea adevărului pur, în orice formă și în orice direcție se va găsi el. Drept urmare, din acest punct de vedere rezultă că principiul și totodată scopul universității e a da aparatului intelectual și moral toate posibilitățile de a pătrunde cât mai adânc în domeniile adevărului, binelui și frumosului. A introduce pe student în misterele labirintului cunoașterii și al vieții, în cercetarea lor, pe lângă o responsabilitate proprie și independentă, ce numai printr'o atare cunoaștere se poate trezi și desvolta, ridicându-se astfel la nivelul cel mai înalt posibil al conștiinței de sine, al însemnătății faptului și al responsabilității ce îi incumbă.

Astfel s'a acceptat formula : „Universitatea e pentru știință, căci aci își găsește ea terenul cel mai prielnic de creație, însă *creație științifică culturală pentru viața reală*.”

În teorie problema e clară și acceptată de toată lumea. Dar nu e mai puțin adevărat, că executarea ei practică prezintă o mulțime de greu-

tăți. Compromisul sintezei e un lucru greu de realizat, căci se cere uneia și aceleiași personalități, în același timp, o acțiune dedublă. Se cere ca aceeași personalitate să se concentreze în așa fel ca prin activitatea ei științifică să realizeze în aceeași măsură ambele laturi ale problemei. Acesta e un lucru greu de realizat, căci nu putem pretinde dela o activitate bine organizată, ca în același timp, să urmărească și să satisfacă două scopuri, cari deși în fond, cum am amintit mai sus, nu sunt diferite dar pentru executarea lor pretinde fiecare o activitate aparte. Unul va urmări principiul, iar celalalt va ținde spre realizarea lui, ca mai apoi să se verifice unul prin cellalt. Ca o singură personalitate să poată realiza în adevăratul înțeles al cuvântului ambele domenii rămâne mai mult un ideal, ce foarte puțini sunt în fericita situație a l realiza. Principiul va fi deci : înțelegerea deplină a valorificării reciproce a celor două domenii de activitate. E a se înțelege, că egală valoare prezintă pentru viață atât partea teoretică (ideea), cât și cea practică.

Drept urmare tendința ce se accentuează și se urmărește tot mai mult în ultimul timp, de a acumula în mod practic în cadrul universității, toate instituțiile superioare (Academii de comerț și industrie, agricultură și Politehnică) nu pare a fi o idee fericită, căci ea nu servește intru nimic cauza nici uneia, ci e numai în dauna ambelor instituții.

Universitatea împreună cu celelalte instituții superioare de învățământ, pot, ba, chiar trebuie să aibă puncte foarte strânse de contact, fără ca ele să fie nevoite a-se contopi. În cercetările lor sunt avizate una la alta, prin rezultatele ce doresc a obține. Dar nu e mai puțin adevărat, că este în interesul fiecăreia a dispune de o libertate de acțiune cât mai pronunțată în domeniul scopurilor ce urmărește, conform terenului specific în care acționează. Universitatea e cel mai prielnic pentru cercetările pur științifice cari în ultima lor analiză sunt cercetări mai mult de ordin teoretic, căci numai așa se va putea soluționa și stabili cu o mai mare siguranță acele norme și principii necesare vieții practice. Universitatea e laboratorul științific de analize obiective al tuturor manifestărilor vieții. Dar tocmai pentru a putea stabili cu mai mare siguranță aceste analize, ea în cercetările activității ei nu poate să aibă din capul locului anumite scopuri practice uti-

litariste, căci în forma aceasta n'ar contribui la evoluția progresului, ci numai la anchilozarea lui. Cercetările ei au în primul rând în vedere „știința pentru știință”, fapt ce nu înseamnă o știință moartă, căci fructele ei se vor prelucra și folosi ca elemente primordiale în activitatea laboratoarelor institutelor superioare de învățământ cu tendințe pur practice. Aci se manifestă și se activează contribuția lor practică, de care, aceea din urmă, au așa de mare nevoie.

Libertatea gândirii pretinde și o libertate a învățământului academic în toate manifestările lui. Libertatea academică nu numai pentru profesori, ci și pentru studenți. Nici o autoritate, în afară de autoritatea științei și a adevărului în sine, nu poate să stăpânească concepția activității științifice a celor doi factori din universitate: profesor și student. Spiritul de autoritate școlărească, impus din afară, aci trebuie să dispară. Locul lui trebuie să și-l impună fiecare. Trebuie să se realizeze libertatea internă.

Concepția școlastică ce pretinde, ca tânărul să fie condus sub egida autorității, căci numai așa el va deveni om, își are incontestabil partea de adevăr, dar nu e mai puțin adevărat, că exagerația concepției ne poate da un rezultat negativ: ca tânărul nici când să nu mai poată deveni om, ci toată viața lui un copil vecinic condus.

Încă un cuvânt cu privire la naționalismul universitar. E adevărat, că și universitatea, ca orice altă instituție de cultură și educație, trebuie să țină seamă în primul rând de ființa etnică a neamului ce reprezintă. Trebuie să alimenteze și să desvolte toate energiile specifice ale neamului din care face parte, căci numai așa își păstrează caracterul unei instituții vii de creație culturală și totodată îndrumătoare a acestei culturi. Dar nu e mai puțin adevărat, că ideea universității nu e exclusiv o emanație a ideii naționale, ci ea e mai mult o idee europeană, o idee universală. Ca atare tendința ei încă nu poate fi alta, decât, ca prin desvoltarea personalităților naționale, să le ridice pe acestea la concepția ideii umanitarismului universal.

În forma aceasta se va întări din nou și în cadrul universității, ideea idealismului sănătos, o necesitate atât de mult simțită în dezechilibrul social de azi.

Dr. Petru Ilcuș.

O ANCHETĂ SANITARĂ LA UN LICEU

În urma hotărârii luate de Direcțiunea Generală Sanitară și la ordinul Direcțiunilor Regionale Sanitare XI, Cluj și Craiova No. 738/1924, la cererea direcțiunii unui liceu am întreprins o anchetă sanitară amănunțită (22—27 Martie 1924). Intențiunea a fost a examina precis și sistematic toți elevii liceului, pentru a forma o icoană clară și reală a stării sanitare, din școală. Un examen de acest fel este de o înțreită importanță, stabilirea indexului imbolnăviților de diferite maladii, aflarea prin examenul făcut a capacității intelectuale, fizice a elevilor, indicarea procedurii profesorului față de elevii debili, incapabili, cari datorită unei boale, sau defect nu pot progresa în studii, tot a lăta forțările pentru instrucțiunea modernă, care se nizuște a da o cât mai sănătoasă și vigoasă materie pentru mâine. Azi când știința medicinei a făcut progrese atât de uriașe, când avem posibilitatea a cunoaște exact defectele și cauzele lor și când suntem în măsură să le și înlăturăm, o nouă orientare și procedură se impune în igiena școlii.

Medicul bine pregătit are un vast rol în școală. Nici nu ne putem închipui o conducere reală a unui mare număr de elevi și eleve fără ca conducerea aceea să nu cunoască cele mai elementare noțiuni de igienă și biologie. Evoluția biologică ne dă indiciile cel mai prețios în creșterea sistematică și cu rezultat pozitiv a unui strat de oameni. Iar noțiunile igienice-biologice cine altul le cunoaște mai bine de cât medicul însuși? Iată pentru ce credem noi că rolul medicului nu se mărginește numai la vizita periodică întru recunoașterea boalelor epidemice-infecțioase și profilaxia lor, ci trebuie să treacă bariera care-l caracteriza și să desvolte activitatea așa după cum cere evoluția științei medicale-igienice.

Eugenia, știința cea mai proaspătă, care încearcă a face tot mai nobilă și aleasă specia umană, prin o bine chibzuită îndrumare a creșterii atât în familie, cât și în școală își va avea un rol important, căci unde poți plămădi mai ușor simțul de frumos, artă și sănătate decât în școală? Igiena corpului, dezvoltarea fizicului pentru a câștiga forme estetice, întărirea organismului prin educație fizică-igienică, mărirea rezistenței organice vor face din elevul încă fraged adevăratul bărbat, stâlp puternic al societății și-al familiei viitoare.

Grădinarul bun în cruda primăvară își prelucră terenul, din care scoate cele mai frumoase și prețioase plante.

Credem și dorim că medicul va fi în viitor organul de călăuză, fără avizul lui nu se va putea lua nici o măsură în ce privește educația, fie fizică, fie intelectuală a elevilor. El este chemat să decidă asupra elevului, el se vor lua toate măsurile de lipsă în agențele școlare, el va fi sprijinul tare al corpului profesoral și în el trebuie să se concentreze încrederea părinților. Drept aceea medicul va fi al doilea părinte, înaintea căruia nici un elev nu va avea ce ascunde, ci își va deschide larg sufletul pentru a primi ajutorul necesar dezvoltării lui.

Atât de mult și mari pericole pândesc elevul fraged, atâtea ispite amăgesc mintea lui încă îngustă, atât de multe pedeci i-se pun în calea dezvoltării, încât numai prin ajutorul medicului de școală se pot înlătura mai cu ușurință și trece fără sguidire. Școala are marea misiune de a da societății de mâine organe perfecte.

„După cum elementele celulare compun un organism viu, ot astfel singuraticii indivizi alcătuiesc societatea. În condiții patologice celula alterată poate compromite existența întregului organism, precum boala individului are repercusiuni asupra salubrității întregii populațiuni. Omul nu este un element independent în vastul mecanism social, ci trebuie privit ca o unitate integrantă dintr-o colectivitate a cărei vigoare fizică și intelectuală

este în funcție de valoarea unităților cari o constituiesc” (Dr. Voina: Eugenia și igiena națiunii).

„Stâlpul cel mai puternic pentru susținerea salubrității este medicul. Rolul social al medicului atinge o grandoare, care a format tema de reflexiune a filozofilor din toate timpurile. Perfecționarea speciei umane este în funcție de progresele medicinei — spune Descartes — și tot numai medicina poate găsi soluția problemelor cari interesează fericirea omnenirii. Medicina supraveghează și grăbește înflorirea și fortificarea umanității (Hipocrat). Prof. Letulle crede, că igiena prin acțiunea sa prodigioasă se va ridica la înălțimea unei adevărate religii, care-și va avea morala, decalogul, adeptii, propovăduitorii și chiar materii săi. (Dr. Voina).

„Igiena socială se ocupă cu boale și fenomene cu caracter social, cari fiind deci răspândite în mod general în întreg corpul societății umane sunt determinate în caracterul lor social prin însăși structura societății și mai presus de toate prin acea mentalitate morbidă a societății, acea lipsă de disciplină morală, care disprețuiește capitalul uman, vigoarea și sănătatea lui, sănătatea individuală și colectivă. (Prof. Moldovan).

„Omul e dator să vegheze ca descendenții să fie înzestrați cu un capital biologic și moral de cea mai nobilă calitate, care transplantant altor generații să fie transmis urmașilor nu intact, ci potențat. Un popor nu se impune numai prin bogăția valorilor morale și fizice dobândite în decursul vieții, ci și prin constituția calităților sale ereditare. În progresul omnenirii în genere și în special în evoluția unei națiuni intervin deci unele postulate de ordin superior, unele legi de o importanță covârșitoare”. (Dr. Voina).

„Eugenia studiază factorii susceptibili de a modifica în bine sau rău calitățile de rasă — fizice sau mintale — ale generațiilor viitoare”.

„După prof. Moldovan igiena națiunii este acea știință, care se ocupă cu studiul biologiei și patologiei națiunii, cu ereditatea calităților constituționale ca problemă fundamentală și care indică măsuri pentru a ridica aceste calități ale națiunii, sau mai comlect igienă națiunii se ocupă cu cauzele cari determină ori influențează (în plus ori minus) cantitatea ori calitatea generațiilor viitoare și indică măsuri cari țintesc la asigurarea viitorului națiunii prin garantarea forței numerice, dar în primul rând prin ridicarea nivelului patrimoniului ereditar din generație în generație”. (Dr. Voina).

„Igiena națiunii consideră materialul uman prezent ca un laborator al generațiilor viitoare, a căror dezvoltare armonioasă o prepară prin canalizarea forțelor creatoare ale națiunii, igiena națiunii este deci o doctrină apostolică de cea mai înaltă concepție umanitară, deoarece părăsește tărâmul prezentului și al actualității și se adresează unor factori, din a căror disciplinare nu beneficiază societatea prezentă, ci generațiile cari vor urma. (Dr. Voina: Eugenia și igiena națiunii).

Deci în noua orientare conducerea școlii neapărat trebuie să țină în vedere principiile stabilite de această ramură a științei medicale.

Credem că toți factorii, cari au în sarcina lor educația numărului de elevi și eleve tind înspre a da un material cât mai bogat și binepregătit atât moral cât și fizic viitorului strat social.

Pericolele mari cari amenință și cari fac revagii ireparabile în școală sunt în mare parte de ordin medical.

Alcoolismul, sifilisul, tuberculoza cu pleiada lor de imbecili, incapabili, degenerați interesează în prima linie

medicina, aceasta fiind chemată a lua dispozițiile de înlăturare și filtrare a răului.

„După Stockard alcoolul deteriorează celulele de reproducere ale animalului intoxicat cu alcool. Productivitatea scade nu numai la animalele alcoolizate, ci și la descendenții nealcoolizați ai acestor animale. Este deci evident că intoxicația alcoolică poate produce alterațiuni profunde ale fenomenelor de reproducere și vitalității.

Laetianian a studiat 1151 familii abstinerente de alcool și 1833 familii cari făceau uz moderat de alcool și a ajuns la următoarele rezultate:

	Familii nealcoolice au dat	Familii alcoolice au dat
Copii vii	86.55%	67.98%
Copii morți	13.45%	32.02%
Copii născuți înainte de termen	1.7%	7.11%

Bayerthal într-o anchetă a putut demonstra că din 10 copii degenerați 8 au fost procreați în decursul unei perioade de alcoolizare a tatălui.

„După ideile cari domină astăzi în lumea medicală teoria eredității tuberculozei a fost abandonată în favoarea rolului contagiunii, chiar ereditatea terenului tuberculizabil este discutabilă, deși e bine determinat tipul copiilor eredo-tuberculoși caracterizați printr-o debilitate fizică foarte pronunțată și printr-o tendință evidentă la exteriorizări neuroase foarte disarmonice.”

„După Govaerts frecvența tuberculoșilor în descendența tuberculosului e de 13 ori mai mare decât în descendența unor părinți sănătoși. Un individ are cu atât mai multe șanse de-a contracta tuberculoza cu cât aparține unei vițe cu ereditate morbidă mai încărcată. Influența morbidă se manifestă chiar, când copilul e separat de părinții tuberculoși chiar dela naștere. Când ambii părinți sunt sănătoși deabia 3% din descendenți prezintă predispozițiuni la boală, pe când din doi părinți tuberculoși va rezulta o descendență tuberculoasă în proporție de 50%. Frecvența predispozițiilor crește când mama aduce caracterul morbid; procentul crește deasemenea când influința parentală este mai directă sau mai intensă. În rezumat — după judicioasele cercetări ale lui Govaerts — procentul stărilor morbide sau normale din descendență sunt în relație cu sănătatea generatorilor.” (Dr. Voina: Eugenia și igiena națiunii).

Este interesant să amintim și cercetările speciale făcute în școală de către prof. dr. Jakob (Berlin) asupra unui număr de 2744 copii. Cercetările le-a făcut bazat pe metoda lui Pirquet. Între copiii aceștia 1927 sunt elevi de școală în etate de 6—14 ani, 817 copii neobligați încă la școală în etatea de 6 luni—6 ani. Află între cei 1927 copii obligați la școală 845 (45.9%) cu reacția pozitivă Pirquet, 1082 (54.1%) cu reacția negativă.

Dintre cei 410 copii elevi în clasă în primul an la școală 146 (35.6%) reacționează pozitiv, iar din cei 259 aflați în ultimul an școlar 146 (64.4%) dau reacție pozitivă cu tuberculină.

Dintre cei 817 copii neobligați încă la școală numai 75 (9.1%) dau reacție pozitivă, ceilalți 742 (90.9%) fiind negativ.

Deci e evident că treptat cu etatea posibilitatea infecțiunii cu tuberculoza crește, mai cu seamă unde mediul este prielnic (școală, internate, casărmi etc.) acolo și indexul inbolnăviților este cu mult mai mare și mai frecvent.

Infecția cu bacilul Koch se transmite în viața extra-uterinală. Cu cât mai mult un individ se află în mediul unui individ tuberculos, cu atât mai mare e posibilitatea infecțiunii. Sputa celui cu baciloza pulmonară conține miliarde de bacili. În școală deci bolnavul cu tuberculoză este un permanent pericol pentru ceilalți elevi.

Infiltrarea sifilisului în generații, transmisiunea virusului sifilitic din individ la individ prezintă o uriașă importanță. Sifilisul aquirat este un permanent pericol pentru cei încă neatingși de boala aceasta, iar sifilisul moștenit dela părinți produce mari și multe deforțiuni atât organice, cât și mentale.

Roiul degenerativ al sifilisului este bine cunoscut, dar încă nu cunoaștem pe deplin jertfele ce le pretinde până la filtrarea lui din generații. Ca să avem o iconă clară și fidelă a jertfelor căzute sifilisului ar trebui să scormonim morminții, să scoatem la iveală prin cercetări minuțioase ceea ce ascuns sifilisul sub țărână și ar trebui să concentrăm toată durerea sufletească a mamelor ai căror vlăstari gingași au căzut pradă acestui teribil flagel. Câți copii nenorociți își pot mulțumi nenorocul boalei părinților lor! Câți copii rămân cu moștenirea — mulți cu singura moștenire — a sifilisului?

Societatea nu observă pe ușa casei sifiliticului biletul roșu ca la cel cu șcarlatină, angina difterică sau holera, nu vede pe agentul sanitar cu aparatul de deinfecțiune înaintea casei sifiliticului, nu vede decât foarte rar în registrele stărei civile, la rubrica: cauza morții — sifilisul, deaceia ea nu are teamă de aceasta teribilă boală.

Problema vegetațiilor adenoidale, polipi hipertrofici, amigdale, hipertrofia mucoasei nasale tot mai mult își cere loc în igiena școlii.

Rolul medicului este imens în înlăturarea piedecilor ce se opun dezvoltării copilului. Numărul mare al acestora ne înspăimântă și ne îndeamnă la o muncă aprigă, având o covârșitoare însemnătate asupra dezvoltării atât corporale cât și intelectuale.

În Poiana Ampoiului am aflat 54.5% școlari cu vegetații adenoidale și hipertrofii în gât și nas, în comuna Borșa 31.5%.

Luminarea problemei înaintea profesorilor, părinților aduce roade bogate. Ce rol mare are polipul, amigdala hipertrofică în dezvoltarea intelectului și fizicului? Câți copii clasați de renitenți sau incapabili de progres nu-și pot mulțumi starea lor acestor malformațiuni! Polipul hipertrofic obliterează canalul aerian împedecând năvala aerului în plămâni. Amigdala hipertrofică este un loc excelent de depunere a multor microbi, periclitând viața însăși prin diferite infecții, alterând cordul, rinichii și chiar întreg organismul.

Malformațiunile acestea sunt o plagă, o tortură pentru organism, neglijarea înlăturării lor este o îndoită crimă atât din partea părintelui, cât și a profesorului. Neoperarea la timp a acestor bolnavi este cea mai mare pedeapsă ce se poate aplica copilului pentru bunăstarea căruia atât părintele, cât și școala sunt responsabili.

O mică lămurire a părinților, învățătorilor, o mică intervențiune chirurgicală și copilul palid, incapabil de studii, de progres se schimbă, câștigă în greutate corporală și intelectuală.

Prin luminarea problemei acesteia am ușura considerabil rolul învățătorului în școala care azi vede încă reavoință, renitență, incapacitate acolo unde polipul și celelalte malformațiuni formează bariera capacității și a voinții. Învățătorul în necunoașterea adevăratului motiv azi este silit să pună pedepse pe capul bietului elev bolnav, pe care nimeni nu-l crede bolnav, iar organismul torturat prin piedecile ce i-se pun în cale se răsbună în pedepse în vreo formă și iată rolul și datorința uriașă a medicului: să sară în ajutorul copilului alterat, îngrijindu-l și asigurându-i dezvoltarea.

(Am avut ocaziunea să întâlnesc în închisoarea Siguranței din Cluj un criminal pedepsit în mai multe rânduri pentru omor, examinând acest individ am aflat niște polipi hipertrofici în așa măsură încât oblit erau total canalul aerian, amigdalele erau hipertrofiate, fața diformă în urma acestor pedeci. Ne-a declarat că în școală a fost cel mai slab elev la învățătură, așa că mi-am pus întrebarea oare în cazul acesta nu polipul, amigdala malformată au fost cauza declinării individului acestuia dela drumul drept, acela pe care trebuie să meargă fiecare individ normal al societății omenești? Oare o intervenție la timp, o operațiune nu ar fi putut salva nenorocitul acesta, făcându-l capabil de lucru cinstit și studiu?)

Problema sexuală: ce capitală importanță are! Și tocmai aceasta s'a ignorat și se ignorează mai mult.

Medicul este cel mai indicat pentru a da mână de ajutor pedagogului în luminarea problemei acesteia atât de importantă.

Credem că medicul trebuie să vorbească deschis și sincer elevilor, explicându-le tot ce se leagă de întrebarea aceasta. Desvoltarea organelor genitale dau un impuls puternic organismului și chiar timpul pubertății îl petrece copilul sub supravegherea școlii. Timpul acesta este cel mai prețios, când are mai mare lipsă de protecție și bună îndrumare frageda faptură. Ignorarea, sau eliminarea luminării problemei acesteia este o mare crimă. Căci unde duce ignorarea aceasta? La *onanie*, sau la *contact sexual prematur*, plin de pericole. Iar dacă ne dăm seama că majoritatea copiilor chiar înaintea pubertății lor practică *onania* (unii în măsură foarte mare) vom putea ușor calcula dezastrul ce urmează. Pentru înlăturarea pericolului legat de practicarea viciului acestuia avem marea datorie să ridicăm vâlul ce acopere problema sexuală, făcând ca să cunoască fiecare elev încă din bună vreme dezastrul.

Mai bine ca mâna de mamă, tată sau dascăl să rupă o iluzie, decât cruda soarte și realitatea să năruiască o viață.

Fără lumină adevărată nu se poate lupta contra onanismului și dezastrului ce-l urmează.

Greșala mare a trecutului a fost că biserica și școala s'a închis hermetic înaintea discutării problemei acesteia, de existența căreia nu au voit să ia cunoștință. Viciul așa a dăinuit și dăinuiește neștirbit de nimeni, în unele instituțiuni se practică pe o scară foarte întinsă, făcând ravagii ireparabile.

Educația fizică, fără să țină cont de existența și importanța problemei sexuale, nu-și va ajunge nici când scopul ce urmărește.

Tot așa și educația intelectuală suferă și nu va da roadele așteptate abandonând marea problemă sexuală, care și ea își cere imperios tributul în organism.

Conducerea aceea este și va fi reală care ține cont de instinctele acestea și care va ști să armonizeze perfect diferitele și multe curente ce se nasc firește în conglomeratul unui strat de oameni.

Suntem rezponzabili în fața viitorului de soarta acestor vlăstari lăsați în grija noastră. Deci se impune imperios să rupem cu prejudiciile învechite, ducând lumina, făcând să se cunoască din bună vreme (până n'a făcut ravagii ireparabile) pericolul viciului acestuia, totodată și-al contactului sexual prematur îndrumându-i la o viață rațională normală-naturală.

*

Bazați pe principiile igienei și eugeniei am încercat să studiem situația sanitară-igienică-fizică a elevilor unui liceu. Rezultatul a întrecut cu mult așteptările noastre, aflând un număr foarte mare de băieți foarte bine desvoltați atât fiziceste cât și intelectualiceste, un număr mare de băieți talentați cari ating măsura ce o doresc igienistii și eugenistii.

„Eugenia și mai ales igiena națiunii trebuie să aibă relațiuni strânse cu armata, cu școala, deoarece colectivitatea militară și școlară reprezintă o elită fiziologică, ce determină o serie de măsuri necesare pentru aprecierea importanței eredității-geneza actelor sociale”.

„I. I. Rousseau când spune că orașele sunt prăpastia decăderii fizice și morale a unui popor, desigur că nu condamnă lumina civilizatoare a urbanizării, ci preaslăvește poporul dela țară, care e depozitarul energiilor vii ale unei națiuni. Populația rustică primenește locuitorii orașelor, supuși multor influențe disgenice, cari compromit vitalitatea descendenților”. (Dr. Voina: Eugenia și igiena națiuni).

Primeneala aceasta am aflat-o în liceul nostru Țărani viguroși, inteligenți, cu fizic frumos, trăind într'un mediu social-igienic corespunzător, cu situația materială îndestulitoare dau descendenți similari.

Ereditatea acestui puternic stimulent s'ar manifesta atât de evident în materialul din cele 8 clase liceale.

Cum altfel, am putea explica numărul mare de băieți talentați în științele fizice, chimice și mai ales în matematici? Regiunea Orăștiei a dat în zile grele, când puțini dintre ai noștri puteau pleca la școli mai înalte, talente recunoscute mondiale. Aurel Vlaicu originar din Bințiți dovedește că în stratul de țărani din jurul Orăștiei este acumulată o forță în direcția aceasta.

„Este un fapt de observație curentă că anumite familii sau rase se disting prin culoarea părului, a ochilor, a pielii sau prin talia lor, calități cari se transmit unul și nesfârșit de descendenți. Dizpozițiile de spirit se moștăresc, ca și calitățile sau defectele fizice. Familia Bacca în decurs de 300 ani a dat peste 100 de muzicanți de talent, excelenți compozitori distinși. Sebastian Bach a fost descendentul unui și întreg de generații artiști, cari și-au transmis amagiilor patrimoniul muzical din ce în ce mai mărit și mai viguros, potențat în ereditate și influențat de mediu. Și întrucât nici geniul nu se învață, dupăcum nu se învață nici virtutea (Schopenhauer) este evident că talentul s'a transmis din generație în generație, că și în familia Darwin marele naturalist și filozof făcea parte din generația a patra a unei galerii ilustre de savanți.

O viață degenerată isvorită dintr'un individ delictent născut în 1720 a avut 2000 de descendenți, dintre cari au fost identificați 1500, repartizați în vagabonzi și cerșitori 300, delictvenți 197, alcoolici și anormali 440, prostituate 50, presupuși onești 213 și 300 morți la bătrânețe. Din cei 197 delictvenți 7 au fost condamnați la spânzuraătoare, 60 au murit în temniță, și 61 au stat în închisoare în medie 12 ani. (Dr. Voina: Eugenia și Igienea națiunii).

Însă nu numai ereditatea contribuie la formarea caracterelor și capacității noilor indivizi, ci și mediul în care ajung aceștia are mare influență asupra desvoltării lor.

„Individul poartă în sine înainte de naștere caractere anatomice și psihologice cu cari va apare în lume, care însă nu există sub forma de posibilitate de desvoltare, favorizate sau stânjenite de influența mediului extern.” (Dr. Voina.)

„Lamarck a preconizat influența factorilor externi în creierea speciilor noi.

„Selecționarea părinților și eliminarea factorilor disgenici nu va duce la niciun rezultat bun, dacă produsul fecondațiunii va fi lăsat prada acțiunii defective a mediului extern, care din nenorocire este rău organizat și disgenic. Oricât de inteligenți și de robuști ar fi părinții, copiii vor fi condamnați la degenerare, dacă-i vom plasa în locuințe insalubre sau ii vom lăsa prada alcoolismului, tuberculozei și pericolului venerian, cum se întâmplă de cele mai multe ori în mediile industriale.” (Dr. Voina.)

Deci în conducerea modernă a școlii neapărat trebuie să se țină în vedere principiile stabilite de igiena-eugenia, căci numai cu ajutorul acestora își va putea realiza planul pedagogia modernă.

Ținând seamă de principiile eredității, influențele mediului extern, înlăturând pedecile cari se pun în cale, prin ridicarea rezistenței fizice și morale, prin desvoltarea calităților bune ereditare vom putea ajunge o sucrescență în strictul înțeles al igienei și eugeniei.

Bazat pe principiile igienei și eugeniei am încercat să dăm unele directive pentru viitoarea organizație sanitară-igienică școlară.

Principii pe cari trebuie să se bazeze învățământul.

Principii în igiena școlii:

Formarea elementelor rezistente și imune față de maladii organice, infecțioase cât și curente destructive.

Formarea și protejarea cultului sănătății fizice.

Infiltrarea principiului că păstrarea sănătății este un obligamânt social.

Plantarea în sufletele elevilor dragostea pentru frumos și artă.

Îndrăgirea curățeniei corpului și sufletului.

Atragem atenția autorităților asupra acestei importante probleme, a cărei rezolvire cade în sarcina lor.

Eliminarea factorilor cari contribuie la răspândirea boalelor infecțioase (mai cu seamă tuberculoza) prin :

- ridicarea de școli igienice,
- îngrijirea igienico-medicală a elevilor,
- hrană suficientă, internate speciale,
- educație specială igienică,
- profilaxia individuală și generală,
- scoaterea focarelor de infecțiune din școală,
- formarea de școli speciale igienice (internate-sanatorii) unde să fie adunați toți elevii infectați cu tuberculoză, primind pe lângă studii și un tratament special,

La formarea orarului și programului de studii să se ia în vedere și principiul igienic.

Eliminarea din învățământ a măsurilor cari neurastenizează elevul.

Combaterea onanismului prin măsuri igienico-medicale :

- educație specială,
- educație fizică.

Supravegherea vieții sexuale a elevilor ajunși la maturitatea organelor sexuale.

Protejarea acestora și ferirea lor din calea boalelor venerice, prin educație și supraveghere continuă.

Diagnosticul boalelor venerice și infecțioase să fie studiu obligator în școală, predat de către un medic special.

Examen periodic medical, examinând plămâni, cordul și organele genitale.

Cei aflați bolnavi se fie luați sub tratament și să fie ținuți în evidență.

Cei ce nu se prezintă benevol în caz de infecțiune venerică să fie aspru pedepsiți.

Să se facă analiza sângelui (obligator).

Examinarea preciză a activității nasale și orale în vederea combaterii malformațiilor (vegetații adenoidale, polipi, amigdale).

Supunerea la operație a acelor elevi alterați cu polipi, vegetații, amigdale mari pe cari medicul îi dezințase pentru operație.

Examinarea periodică a cavității bucale, în special a dinților.

Pedepsirea elevului care nu-și îndrejește dinții.

Formarea de băi (dușuri) pe lângă fiecare școală, unde cel puțin odată în săptămână să facă baie fiecare elev.

La clasificarea elevului să fie ascultat și medicul de școală, care cunoaște atât calitățile fizice, intelectuale, cât și psihice ale elevilor,

Medicul va da mână de ajutor elevilor în alegerea carierii, prin fixarea indexului capătății intelectuale.

Medicul va da decisiile și pentru gimnastică, sporturi etc, cari depind de capacitatea fizică.

Ca bază se va lua capacitatea pectorală și se va purcede la ridicarea indexului acestei capătăți prin sporturi speciale (football, fugă).

Internatele vor fi sub stricta supraveghere a medicului, aceste nu vor fi numai locuri de adăpostire ale elevilor pe timpul cât stau la școală, ci vor fi focare vii de întărire și înzestrare cu cerințe igienice a elementelor avute în pază.

Formarea cercetașilor și conducerea acestora după principiile igienice este platforma cea mai reală pentru educația maselor școlare, prin cercetășie ajungând cu un ceas mai curând suprema dorință a igienei. Desvoltarea calităților fizice, a rezistenței ușurează rafinarea intelectului. Căci unde altul se potrivește mai bine ca-n școală dictonul poporului latin „mens sana in corpore sano”!

Educația fizică prin cercetășie își câștigă un teren inexaurabil formând indivizi puternici, viguroși, adevărați indivizi alcătuitori de colectivitate sănătoasă. Plantarea dragostei pentru natură va face o puternică legătură între sufletul tinerului copil și manifestațiile vieții naturale,

făcându-l să-și formeze un mediu de trai cât se poate de natural.

Prin cercetășie bine condusă și bazată pe principiile igienei vom lupta nu numai contra tuberculozei și a debilității corporale, ci vom da lovitura de mparte vișului hibrid al — onaniei.

Mișcarea fizică, alintarea aerului liber, curat atrag atenția dela organele genitale.

Inactivitatea fizică, moleșala produc iritația organelor genitale, ce involuntar naște cerința satisfacerii.

Îngreunarea elevilor cu materii clasice, abstracte, încordarea prea mare a intelectului duc la onanie și prin ea la neurastenizare, tuberculizare, asthenizare a fizicului și intelectului.

Școala care nu prețuiește îndeajuns principiile și foloasele reale ale educației fizice nu numai că face o sinucidere, dar ucide și viitorul protejaților săi. Tocmai pentru aceea educația numai intelectuală — fără secundarea celei fizice face o greșală ireparabilă în viața elevului, pornit la școală tocmai pentru a fi înzestrat acolo cu tot ce cere viața unui adevărat bărbat.

Nu pot îndeajuns pleda pentru partea fizică a educațiunei. Nu pot îndestul ruga colegiul profesional să dea cuvenita atenție acestuia, Elevul când părăsește școala trebuie să ducă cu el vigoare, sănătate și dragoste de muncă și viață. Păcatul trecutului a fost tocmai abandonarea acestei mari datorințe. Elevul când părăsește liceul intrând la universitate ducea cu el amărăciune, neurastenie, germenii tuberculozei și ai boalelor veneriene.

Idealul menținerii sănătății, întărirea ei cu puteri noi, imunitate față de boalele și relele sociale, iată rolul școlii de mâine, când părinții fără frică își vor da copiii la școală, de unde îi vor reprimi, nu neurastenizați, slăbiți și surmenați, ci plini de sănătate, dor de muncă și viață.

Examinarea preciză a arborelui genealogic al copiilor talentați pentru stabilirea indexului eredității și stimularea celui talentat în direcția talentului ereditar, pentru a fi exploatată cât mai bine energia talentului.

Date statistice aflate cu ocazia anchetei sanitare: culese cu ajutorul d-lor *dr. Romul Dobo*, medic șef al orașului și *dr. Ion Solomon*, medic de circumscripție.

În statistica ce urmează am încercat să redăm fidelă situație social-sanitară a elevilor, știind atât situația socială a părinților, mortalitatea la frați și surori cât și datele individuale la elevi, ocupându-ne în special cu: etatea, capacitatea pulmonară, capacitatea fizică, malformațiuni în gât și nas, tuberculoza, alterația glandelor ca secreție internă, viața sexuală, sifilis, neurastenie, capacitatea intelectuală.

Ocupația părinților :

Plugari	331	Ingineri	3
Meseriași	33	Profesori	6
Comercianți	31	Anteprenori	4
Crâșmari	3	Îngrijitori	1
Funcționari	35	Muncitori	4
Secretari	11	Servitori	7
Preoți	34	Mineri	4
Învățători	34	Plutoneri	2
Ofițeri	3	Picseri	1
Medici	5	Proprietari	3
Advocați	2		

Popor eminent agricol, înainte de dominațiunea românească abandona trimiterea copiilor la școli medii și superioare. A trebuit să intervină războiul mare, revoluția, apoi unirea tuturor fraților ca să trezească la realitate țărânumea no stră legată de brează, stimulând-o la învățătură. Trezit odată, încearcă cu pași repezi să repare greșala trecutului, dând azi un mare număr de elevi în învățământul secundar.

Dr. Dominic Stanca

(Sfârșitul va urma).

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

Funcționarii...

Cine ne-a urmărit, s'a convins desigur că unul din scopurile noastre este apărarea revendicărilor slujbașilor publici. Am putea-o s'o facem și dintr'un motiv pro domo; masele cititoare ale revistei Societatea de Maini sunt funcționarii, deci prea firesc să ne dăm de partea lor. Este o obligațiune foarte înțeleasă să le arătăm întregul nostru simțământ de recunoștință și via impresie ce ne-a făcut-o atașarea lor la mișcarea noastră. Ei, cari sunt tratați în modul cel mai îngrat de către Stat, cu salarii insuficiente, expuși la privațiuni negrăite, ei mai pot fi capabili de atâta abnegație și sacrificiu ca să-și fină abonată o publicație destul de costisitoare ca a noastră? Și totuș o fac, căci un simțământ colectiv de apărare îi îndeamnă să luptăm pentru o lume mai bună ce va să vină, o grăbim să vină prin strângerea rândurilor noastre. Prin concurs reciproc vom fi mai tari.

În afara de motivul pro domo, este deci un principiu de umanitate care ne stimulează să facem cauză comună cu slujbașii publici. Greutatea nevoilor este sporită de perceperea impozitelor de toate categoriile cu o regularitate ce nu se practică la ceilalți cotăjeni cu profesii libere.

Deunăzi ni s'au plâns reprezentanții unor instituțiuni particulare că nimeni nu se prezintă să le ceară vârsarea impozitului. Decând comisia de impunere a stabilit dările, nu și-a mai făcut apariția niciun organ de execuțiune fiscală. Și Statul n'are bani și tot în buzunarul gol al funcționarilor își înfige mâinile sa adune ultima para... Horia Trandafir

Conferințele d-lui N. Iorga. — Marți și Miercuri a ținut d-l Iorga două conferințe în Cluj despre istoria universală și istoria Ardealului. — În cea dintâi d-sa a arătat ce este și cum se scrie o istorie universală, a desvelit greutățile problemei. Istoria universală nu este o înșiruere simplă de evenimente, ci are un domeniu al său propriu, cuprinde un tot organic, este un fluxiu ce curge veșnic. Istoricul are datoria să arate locul și timpul când trebuie să așezi un popor în curgerea acestui râu. — Cu privire la istoria Ardealului, d-l Iorga a stărui asupra autohtoniei noastre și asupra privilegiilor ce s'au asigurat coloniștilor. Minoritățile nu trebuie să se supere, dacă aceste privilegii au suferit o oarecare atingere. — Sala a fost arhiplină de public. Teatrul Național a reprezentat în cinstea ilustrului oaspete piesa *Un Domn pribeag*. D-l Iorga a participat la lucrările comisiei de examinare a candidaților Diclescu și Marinescu pentru împlinirea catedrei de istoria universală rămasă liberă prin transferarea d-lui I. Ursu la București; aflăm în ultimul moment că au fost respinși ambii candidați, întrunind un număr egal de voturi (candidații aveau sprijinitori foarte hotărâți printre membrii comisiei și publicul aștepta cu atenție încordată rezultatul).

„Caterina Doamna noastră“. Distinsul scriitor-sociolog Aradi Victor, prea bine

cunoscut publicului nostru dela apariția romanului „Caterina Doamna noastră“, a vorbit Joi seara la Reduță despre rolul istoric al eroinei. În arhivele din Budapeste și în biblioteca universității din Cluj d-l Aradi a strâns un imens material inedit, extrem de interesant. În conferința sa d-l Aradi a reconstituit figura Caterinei, a arătat secretul puterii sale nemărginite asupra Moșilor. Caterina surprinsă de imensele sarcini și suferinși ale Moșilor a plecat din Aiud între ei a colecționat documente, statistici, date istorice asupra stărilor lor, a înaintat memorii la împăratul, guvernul Ungariei și guvernatorul Ardealului, a organizat o rezistență pasivă contra stăpânirii, a știut să desvăluie întreg putregaiul clasei posesoare a grărilor și baronilor și s'a presintat în audiență împăratului pentru cauza românilor cari o adorau. Autoritățile n'au isbutit să o prindă, cu toate că linia cuvântării în târg la Abrud către popor îndemnându-l să nu plătiască dări și să înceteze muncile, de față fiind armata. „Doamna“ creșterea satele Bucium, Cârțișoara, Zlatna ș. a. de multeori îmbrăcată românește, pe un cal alb dăruit de Moșii noștri, a învățat pe țărani să-și cultive intensiv agrul pentru a rezista blocusului pus la cale de administrație suspendându-se aducerea grăului dela șes. Ceeace n'a putut face armata și administrația, a făcut Șaguna executând dorința cancelarului... Caterina a inebunit în temnițele Alba-Iuliei, a avut soarta tragică a martirilor Horia și Avram Iancu. A fost o luptătoare a libertăților și drepturilor țărănimii române. — Cercetările d-lui Aradi asupra fizionomiei sociale a Munților apuseni, deșteaptă astfel un deosebit interes public.

Un plan de pace. Acum câțiva ani de zile, Americanul Edward W. Bok, văzând că toate încercările pentru restabilirea păcii și siguranței nu duc la niciun capăt, s'a gândit că n'ar fi rău venit un concurs de planuri de pace, mai practice și mai actuale decât disertația, aproape clasică, a lui Kant în această materie.

Ceia ce a făcut d. Bok pentru America în termen de șase luni, a îndemnat pe un mare comerciant din Boston, d. Edward A. Filine, să întreprindă în Statele europene, înființând comițele în acest scop în Franța, Italia și Anglia și anunțând premii destul de însemnate.

Comitetul concursului de pace francez a fost alcătuit supt auspiciile Uniunii marilor asociații și prezidat de d. Léon Bourgeois. S'au destinat pentru premii două sute de mii de franci, iar rezultatul urma să se dea la sfârșitul lui Iunie. Marele număr de răspunsuri, peste cinci mii, a pricinuit o amânare de câteva luni, așa încât nici până acum nu cunoaștem încă rezultatul și pe fericitul pacificator al lumii.

În legătură cu acest concurs, d. Gaston Danville, publică în „Mercure de France“ nr 629, un articol în care critică însăși enunțarea tezei pusă la concurs, care sună astfel: „Cum se poate restabili siguranța și prosperitatea în Franța și în Europa

prin cooperarea internațională“. D. Danville observă că formula concursului nu cere o soluție imparțială, obiectivă, nouă, curată rațională, ci numai o justificare a unei soluții considerate de mai înainte cea mai bună, și anume cooperarea internațională. Orice alt mijloc de asigurare a păcii este astfel eliminat de la început, interzis în mod hotărât.

După ce combate cooperarea internațională considerând-o ca o comunitate de acțiune aproape cu neputință de realizat, absolut sentimentală și în contradicție cu toate realitățile practice, preconizează o soluție anunțată de dsa încă din 1907, și care ar consta într'un trust al Statelor civilizate, care ar fi tocmai opusul comunității sentimentale, și s'ar sprijini numai pe realități, fiind o comunitate de interes, lasând în același timp fiecăruia o relativă libertate de acțiune.

Rânduri mărunte. La Oradea-Mare are loc desvelirea statuei Regelui Ferdinand, ca un simbol etern al întinderii noastre de Stat până la periferia etnică a românismului.

Opera din Cluj a reprezentat cu mare succes premiera *Trubadurul*, excelând în rolurile principale artiștii-cântăreți dna Nestorescu-Vancea, dna Lia Pop, d. Conșt. Pavel și Ujeicu ș. a.

Teatrul Național din Cluj trimite echipe de artiști în orașele ardelenne lipsite de teatru. O inițiativă bună și folositoare.

Biblioteca socială și economică. Revista noastră a inițiat editarea unei biblioteci cu materie selectă din domeniul ei: *Biblioteca socială și economică*, din care au apărut și s'au pus în vânzare întâiele două numere (Petru Suciu: *Probleme ardelenne*; N. Dașcovici: *Problema păcii și arbitrajul obligator*), iar al treilea număr (dr. Dominic Stanca: *O anchetă sanitară*) se află sub tipar.

Biblioteca socială și economică este o adăncire a programului revistei noastre.

Deocamdată ea cuprinde aproape numai reproduceri din revistă. Este doar un început ce vrea să lămurească mai bine scopurile ce le avem. Cu cât însă anchetele și studiile social-economice vor fi mai complete, actuale și utile, cu atât și inițiativa noastră se va lărgi pentru o face posibilă publicarea lor în condițiuni bune.

Nu vrem să avansăm asupra viitorului, ci să ne fie doar î găduit a însemna aci că munca noastră își vedește roadele, că intelectuali noștri încep a fi preocupați de problemele vieții sociale și deabia au așteptat să vadă un început pentru a se consacra din ce în ce mai mult cercetărilor în această direcție. Noi vom lărgi alvia, pentruca mișcarea să se poată desfășura în întinderea ce o merită.

A cunoaște bine țara, este o condiție aprioristă pentru oricine are curajul să se amestece în viața publică, să „îndrume“, să facă „politică“. Cum vei acționa, dacă n'ai habar de stările agrare, demografice, industriale?

Deaceca suntem ferm incredințați că am apucat o cale bună.

S'a deschis în parte marele magazin
Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 5.
Telefon 479.

EUGENSZABÓ

al specialităților de
modă de dame

Prețuri fixe!

Telefon 479.

SĂPTĂMÂNĂ ECONOMICĂ - FINANCIARĂ

Discuția la Meșaj continuă cu incriminări și explicații politice și de partid. Arzătoarele probleme sociale și economice sunt aduse în discuție numai sub forma de invinuire. Din nici o parte, nici un membru al corpurilor legiuitoare nu a făcut dovada, în fața țării, că cel puțin încearcă să contureze desiderate sau vre-un program social economic cu posibilități de imediată aplicare și cu mijloace de remediere și de ieșire din cumplita criză economică, ce ne bântuie.

Lăsat la largul lui și în lipsa oricărei indicații — guvernul continuă să oarbe în beznă unei politici economice, cu acte făcute la întâmplare sau pornite din combinații de interese particulare.

În acest timp țara se frământă în nevoile crizei; producția scade de pe o zi pe alta; dobânzile extrem de urcate clatină organizații crezute sănatoase și pare-că un imens zăbranic de apatie se întinde peste tot. Ne apropiem pare-că de o vreme când fatalismul și abdicarea vor stăpâni golițunea economică a acestei de Dumnezeu binecuvântată țară întregită.

Și toate aceste, în primul rând, pentru faptul că o mie de oameni, carora nu le place să producă și să creieze — își permit să-și facă dambăla luxului de a face *politicianism profesional*, în socoteala țării.

Și țara tace și plătește!

Producția agricolă a ajuns să fie cenușoasă în țara noastră agricolă. Toți cavalerii de industrie, toți aventurierii politici, toți exploataorii de toate neamurile, dau zilnic lovitură grele producției agricole, ce formează producția de bază a acestei țări.

Un lung pomelnic de dureroase tănguiuri a izbutnit zilele aceste în ședința Uniunii centrale a Sindicatelor Agricole ținută la București.

S'a documentat cu cifre destrămarea producției de grâu, compromiterea creșterii de vite, alături de producția steclei de zahăr, de oleajinoase, legume, poame, galite, ouă etc.

Ni s'a arătat că în România mică, șapte și jumătate milioane de locuitori au avut o producție de grâu în 1912 de 258.500 vagoane, iar în 1923 la 17 milioane locuitori abia cu 20 mii vagoane în plus, am avut numai 278.000 vagoane grâu.

Exportul în 1923 abia a fost de 3.035 vagoane, iar în 1924 de 9.945 vagoane grâu și 6.900 vagoane făină.

Scăderea proporțională în producția grâului înseamnă o lipsă în economia țării de 11—12 miliarde lei.

Exportul vitelor, deși stocul de vite ni s'a mărit, abia a ajuns în 1923 — cantitatea de 300 mii kgr. bovine și 200 mii kgr. porci, ceea ce reprezintă abia 5—6 miliarde lei — față de exportul care l'a avut Ungaria veche în 1911 în valoare de 300 milioane coroane aur, după valoarea de azi vreb 16 miliarde lei.

În anul acesta apoi abia am exportat vite în valoare de 1 miliard.

Cauza principală a reducerii producției de grâu și a exportului de vite — principalele două produse ale țării este a se căuta în măsurile restrictive în intern și în nejustificatele taxe vamale care la grâu sunt 45.000 lei la vagon și la vite câte 10.000 lei de cap de vită.

Aceste taxe reprezintă dela 50—100

procente a prețului ce se obține în intern pentru grâu sau vite.

Ca să nu se plângă nici micii producători, zilele aceste s'a fixat vama de export la fie care ou cu câte 3 lei — va să zică 150% a prețului intern de 2 lei a unui ou!

Mai complicată e chestiunea steclelor de zahăr, care a fost total aservită fabricelor de zahăr cartelate în intern și în extern.

Oficiul central de vânzare a zahărului (Biroul cartelului) ajutat de mioopia (*sic!*) Ministerului de industrie și comerț s'a pus prima oară la adăpostul prețurilor maxime, fixate fără nici un rost — ca apoi să ceară, în numele industriei naționale protecția vamală față de zahărul strein, ce se vinde aici în țară mai ieftin decât zahărul intern cu 3—5 lei la kilogram, deși acest zahăr străin este încărcat cu o vamă de import de 3 lei la kgr. și cu plus spese de transport.

Comisiunea superioară economică și-a dat avizul și guvernul a binevoit să urce taxa de import la aproape 10 lei de kgr. — pentru ca să apere „industria națională a zahărului“.

Ca să se vadă care este această industrie națională de zahăr — notăm aici că în afară de o parte a fabricii de zahăr din Chitila — toate celelalte fabrici de zahăr din țară sunt ale capitalului strein — care exploatează pe producătorii agricoli de stecle, ce sunt cetățenii țării.

Astfel fabrica de zahăr din Bod (de lângă Brașov) și cea din Târgu Mureș sunt ale Băncii generale de credit din Budapesta; Fabrica dela Ripiceni și alte 5 fabrici sunt ale unui consorțiu de capitaliști streini, în frunte cu belgienii.

În toată urată campanie dusă cu ajutorul unei prese „onorată“ de către Biroul cartelului — nici vorbă n'a fost de fixarea prețului steclei de zahăr, produsă de cetățenii noștri.

Abia acum Ministerul de Industrie a numit o comisie pentru controlul prețului zahărului, care va griji ca producătorii agricoli de stecle să primească 1/4 din prețul zahărului! . . .

În astfel de situații nu ne surprinde că se infiripă bănuiele de bacșișe urâte și mari.

Am însemnat o parte din felul cum e tratat la noi cel mai important ram de producție: producția agricolă, sub diferitele ei aspecte.

Și atunci se mai pretinde că avem o conștiință politică economică și ne mai mirăm că ne-am înglodat în criză economică! . . .

FINANTE

Marele debitor. — Din situațiile Băncii Naționale vedem, că Statul, — marele debitor — și-a achitat aproape o jumătate miliard de lei din capitalul datoriiilor sale către banca de emisiune, în intervalul dela 1 Noemvrie anul trecut, până la 3 Noemvrie a. c. plus dobânzile cuvenite. Vorbind în cifre, datoria Statului către Banca Națională dela 11,569.081.590 — lei, câtă era la 3 Noemvrie 1923, a scăzut până la 1 Noemvrie a. c. la 11,079.477.554 lei, adică cu 489.634.136 — lei.

E semn bun, când cel dintâi și cel mai mare debitor arată, că-și înțelege și își prețuiește cinstea de debitor onorabil, care nu abuzează nici de forța sa și nici de încrederea creditorilor, ci dă o pildă

bună de imitat, care s-ar putea face chiar obicei general în lumea debitorilor.

Bonurile de tezaur interne. Ministerul de finanțe a luat măsuri pentru achitarea tuturilor bonurilor de tezaur interne, ori care ar fi valoarea lor. Plata se face în ordinea prezentării bonurilor la direcția Datoriei Publice în minister, de unde se ordonanțează plata cu numerar prin Casa de depuneri și consemnațiuni.

Situațiunea sumară a Băncii Naționale. Din situațiunea sumară per 1 Noemvrie a. c. se vede, că Banca Națională și-a sporit stocul metalic cu aproape 1/3 miliard lei în cursul unui an, exact cu 487.256.112. — lei adică în limitele acoperirii legale.

În ultima săptămână a scăzut cu 41 milioane lei suma biletelor de bancă lăsate în circulațiune, dar cu toate acestea Banca Națională a dat cu 100 milioane mai multe credite. În schimb, la pasivul băncii au crescut conturile curente și recepsele la vedere.

Majorarea și reducerea dobânzilor. Mai mulți creditorii cer majorarea dobânzilor legale și tot mai mulți debitorii cer reducerea dobânzilor. În această încordare extremă dintre debitori și creditorii băncii din județul Caraș-Severin reimprespătează repețiata cerere a pieței către Guvern și către Banca Națională pentru reglementarea dobânzilor.

Dar chestiunea dobânzilor lăsată astăzi în libertate se desvoaltă dela sine într-o direcție de scădere, cu excepția dobânzilor pe cari le cere un creditor de naționalitate minoritară dela un debitor născut român. Aici dobânzile trec peste 1200% pe an, calculate așa: 1000% pe lună. Aceasta nu este uzură, ci o simplă răsbunare a minorităților contra răsoului mondial.

De altfel uzura nu mai e cultivată decât de bancheria clandestină, care nu poate conta la nici o considerație în justiție. Iar majorarea dobânzilor o cer mai cu seamă unele bănci, cari nu primesc dela Banca Națională un scont, care să satisfacă toate pretențiile și dorințele lor de expansiune proporțională cu întregirea țării dela Nistru până la Tisa. Astfel o bancă pretențioasă văzându-se avizată la bani streini cu orice preț, oferă deponenților ei și altor creditorii dobânzi majorate, încărcându-se apoi debitorii cu camete și mai urcate.

Acum acest mecanism a început să se cam strice. Insolvențele se țin lanț și cele mai bune dintre ele se termină cu niște moratorii lungi fără dobândă. Dar cele mai multe se sfârșesc cu pierderi simțitoare din capital, după ce dobândă și așa s-a pierdut total și ireparabil.

În fiecare zi ne apropiem deci cu câte un pas de punctul final, când creditorii — cu excepția minoritarilor — vor căuta siguranța plasamentului de bani, renunțând de bunăvoie la licitația ascendență a dobânzilor.

Urișul reflector al câștigurilor fantastice de război abia mai licărește astăzi ca un opaiț. Măine-poimăine se va stinge până și iluzia beneficiilor nemuncite și nemeritate. Ne va rămânea din toate acestea un rest mic, dar un sămbure sănătos.

Seontul băncilor de emisiune. Austria reduce etalonul de scont cu 20%, cele-

Înalte bănci își mențin procentul la scont.

Anglia	40/0
Austria	130/0
Belgia	5 și 1/2 0/0
Bulgaria	100/0
Cehoslovacia	60/0
Finlanda	90/0
Franța	60/0
Germania	100/0
Italia	5 și 1/2 0/0
Polonia	120/0
România	60/0
Serbia	6/0
Statele Unite	30/0
Ungaria	12 și 1/8 0/0

Aranjamentul cu creditorii din Franța, Italia, Elveția și Belgia. Reprezentantii/comersanților români, cari sunt debitorii antebelici față de creditorii francezi, italieni, elvețieni și belgieni, au plecat de curând într-un turneu european mai lung, cu scopul să aranjeze datoriile vechi dinainte de război după modelul aplicat în Anglia și anume: reducerea datoriei originale la 350/0, ștergerea dobânzilor de până acum și achitarea restului în 7 ani cu o dobândă moderată. E un fel de socoteală de acasă.

SCHMOLL-PASTA
E CEA MAI BUNĂ CREAMĂ DE GHETE
BRAȘOV, STR. LUNGĂ No. 59.

RECLAMA
este totul,
care ridică
comerțul și
industria.
!
Faceți
reclamă în
„Societatea
de Măine“,
căci aceasta
este cea mai
răspândită
revistă în
România
Mare

Uzina Electrică a Orașului Cluj

No. 2037—924.

Publicațiune

Se aduce la cunoștință generală că în ziua de 20 Decembrie 1924 ora 10 a. m. se va ține licitație publică pentru furnizarea a 500 (cincisute) bucăți stâlpi de stejar drepți 10 a. m. lungime, 17—20 cm. diametru la vârf, necesari Uzinelor Electrice.

150 buc. în termen de 30 zile după aprobarea ofertei;

350 buc. dela 1 Martie până la 30 Maiu 1925.

Locul de predare 300 (treisute) bucăți la uzina termică în curtea Uzinei Str. Ilie Măcelar iar 200 bucăți pe linia de înaltă tensiune între Cluj-Uzina Hidroelectrică Someșul rece.

Ofertele închise se vor înainta cel mai târziu până la ora licitației la Direcțiunea Uzinelor, în calea Regele Ferdinand No. 30 etaj I. unde se pot lua și informațiuni amănunțite. Ofertanții se vor conforma art. 72—84 din legea contabilității publice a statului.

Directorul Uzinelor Inginer (ss.) ROATA.

„LEBEDA“ S. A.

In Cluj, Strada Iașilor N-rul 14.

Prima fabrică română de **PLAPOME**, saltele, vestminte de pat, vată și pentru prelucrare de pene aranjată cu curent electric

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.
CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

Mare depozit de lămpi și material electric!

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Atențiune!

Enormă reducere de preț!

Atențiune!

Mașina cu adevărat universală, folosibilă la arat, treerat, sămănat, pentru mănarea de mori și ferestrate, pentru tragerea de poveri pâpă la 12 tone, tractorul

FORDSON se află în depozit la firma **PERRY**

Cluj, Str. Regina Maria 2. ::. Telefon 999.

Și se vinde, pentru scurt timp, cu preț excepțional de Lei 117.000

ÎN PALATUL SOC. „GENERALA“ din Str. Iorga 3, Cluj, S'A REDESCHIS

MAGAZINUL „COLOMBO“ IONEL ALDICA,

asortat cu cele mai fine mărfuri de coloniale, delicatesses și beuturi. Vânzare promptă și serviciul conștiincios. Unt de lemn frances în bidoane de 1000 grame Lei 85.— ♦ ♦ ♦ ♦ Vin Drăgășani, Țuică de Valeni.

CAFEA TURCEASCĂ PRIMISIMA Kg. 140.—

SPRIJINIȚI COMERȚUL ROMÂNESC!

IONEL ALDICA-COLOMBO.

ADRESA

Domnului

Biblioteca Universității

2239

Cluj

ex. of.

„CENTRALA”

SUROGAT DE CAFEA

in pahare á $\frac{1}{6}$, in suluri á $\frac{1}{10}$ și pachete á $\frac{1}{4}$ kg. sunt cele mai renumite surogate de cafea, in condițiuni foarte avantajoase. ♦ ♦ Sprijiniți industria românească aprovizionându-vă cu acest articol introdus deja in toate gospodăriile.

„TEXTILA” N. Breton

Magazin de mărunțișuri și tricotaț
CLUJ, Strada Iuliu Maniu No. 8.

De vânzare in Lugoj, o casă constă-
toare din 2 camere, bucă-
tărie, cameră pentru alimente, grajd, edificii
laterale și grădină cu pomi de $\frac{1}{2}$ jug. A se a-
dresa la proprietarul IOSIF KIAK, Lugoj
(Banat), Str. A. Vlaicu no. 2.

Expunere detaliată a curentelor filo-
sofiei pedagogice germane găsiți în
Dr. PETRU ILCUȘ;
Idei și personalități din pe-
dagogia modernă

Librăria Ardealul, Cluj. Prețul 25 lei

Dr. N. POPOLIȚĂ

MEDIC OPERATOR

specialist în boli de
nas, gât și urechi

Cluj, Piața Unirii Nr. 13.

Intreprinderile Forestiere Rom. S. A. Cluj, Calea Regele Ferdinand 38

Se ocupă cu exploatarea
de păduri, cu industriali-
zarea lemnului și finan-
țarea întreprinderilor
similare.

Capital social lei 65.000.000

Uzine: Leșnic, Coșnea, Cloșani, Valea
Drăganului (Poeni)

FABRICA DE BERE S. A. DIN TURDA

FABRICAȚIA SPECIALĂ COROANA

bere nutritoare din malț dublu
și

GLORIA

berea cea mai gustoasă și renumită

Fabrica: TURDA

Deposit general: CLUJ, Calea Dorobanților No. 11

BERE URSUS

din fabrica

Czell din Cluj

este cea mai pre-
dilectă beutură a
publicului

„VINEA”

S. A.

Pentru Comerțul
de vinuri și Derivatele lor

ALBA-IULIA

Sucursale: Arad și Tășnad